БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилетиннген

1951 ИЮНЬ 16 СУББОТА № 118 (2292)

ӨРТЭЭ 20 КӨП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Совет Эвилелинде (1 арын).

М. Кравцов. — Тудугларның шынарын экижидер херек (1 арын).

ПАРТИЯ АМЫДЫРАЛЫ: М. Лопсан-оол. — Партияның полит-массалыг ажылдарын чайгы үеде чоннуң орту зунга калбартыр (2 арын).

Өөредилге чылының түңнели болгаш чайгы септелге (2 арын).

Н. Сердобов. — Тываның бүгү чонун бижиктиг область кылдыр хуулдураал (3 арын).

ШУПТУ-ЛА БИЖИКТИГ БОЛУР ДӘӘШ (3 арын).

Улустар Тайбыңның Пактызын чарарын негеп турар (4 арын).

Тайбыңның Пактызы дәәш (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Бижик билбес болгаш биче билир чорукту узуткаары дәәш

Россияга Октябрьниң Социалистиг Улуг революциязы тиилээниниң соон дарый, ажылчы масссаларның культурлуг деңнелин көдүреринiң, оларны үжүк бижикке өөредириниң соңгаарлатынып болбас улуг сорулгазы Совет үрүнениң мурнунга салдынган. «Чону бижик-билиг чок чуртка коммунистиг политилелди тургузуп болбас.... Бижик билбес книжи политиканың даштында, баштай ону үжүглеп номчуурунга өөредир херек» — деп, улуг Ленин ынчарда-ла өөредип турган.

Большевик партия, совет чазак ол сорулганы боттандырар дәәш, бистиң калбак делгем Төрээн чуртувустуң хөй национал улустарының национал хевирлиг, социалистиг уткалыг культуразының чечектелиишкинниг хөгжүлдезин ленинчи-сталинчы национал политиканың өөредиин ёзугаар чедиишкиннии-биле башкарып келген болгаш башкарыпдаа турар. Культурлуг хөгжүлдениң талазы-биле бүгү чуртту, ылаңгыя мурнунда хожудап чораан национал улустарның арны ам танытынмазы-биле ескерилген.

Ынчаарга Совет Эвилелиниң улустарының акы-дуңмалышкы улуг өг-бүлесе мырыңай-ла чоокта чаа катыжып кирген Тыва автономнуг область каш чылдарның дургузунда бодунуң культурлуг хөгжүлдезинге дыка улуг базымны кылып шыдаан. Области школаларның, эмнелгелерниң болгаш культура-чырыдыышкын албан черлериниң четкизи мурнукузундан каш катап калбарган. Области социалистиг чаартылганы чедиишкинниг шиитпирлээриниң үндезин сууру — улус чонну бижикке өөредириниң херээ база чедиишкинниг боттанып турар. Үгле 1950 чылдың дургузунда безин 7349 кижи бижикке өөретинген. Улуг назылыг чурттакчы чоннуң ортузунга бижик өөредилгезиниң организастыг ажылы, аңаа башкылаашкынның идей-теоретиктиг деңнели ВКП(б) обкомунуң бешки пленуму болуп эрткениинден бээр чамдык черлерде элээн экижээн. Ылаңгыя областың Сүт-Хөл, Каа-Хем районнарында бижик болгумнери немештир тургустунгулаан болгаш оларның ажылы чедиишкинниибиле үргүлчүлеп турар ийикпе оларда ук районнарның бижик билбес, биче бижиктиглериниң дыка хөй кезии хаара туттунган.

Ындыг болза-даа ВКП(б) обкомунуң бешки пленуму области бижик билбес чорукту 1951 чылда узуткаар дугайында тускай доктаалды үндүрүп, ол ажылда бар четпестерни демдеглеп айтышаан, арткан хуусаада бижик өөредилгезинге партия, советтиң оперативтиг удуртулгазын чугаажокка хандырган турарын ВКП(б)-ниң райкомнарынга, хооркомунга болгаш райкүүскомнарга дааскан турбужа, оларның талазындан чогуур түңнел үндүрүп, чер-черге шыңгыы хемчегларни ап чорутпаанныбиле херектиң байдалы мурнукузундан барык-ла шоолуг экиживээн. ВКП(б)-ниң Эрзин, Барыын-Хемчик, Чөөн-Хемчик, Бай-Тайга райкомнары, ол районнарның күүсекчи комитеттери бижик билбес чорукту узуткаарының ажылын ала-чаягаарлаашкынныг байдалче салып киргеш, болгумнер кичээлдеринге таарымчалыг байдалдарны тургузуп хандырар дугайында мырыңай-ла сагыш салбайн барганнар. Өөредилгеде хаара туттунмаан бижик билбес болгаш бижиктиг биче билирлериниң саны ам-даа дыка хөй. Үгле ол районнарныы-биле алырга безин 3274 бижик билбес, биче бижиктиглер өөредилгеден дашкаар арткан болуп турар. Ылаңгыя Барыын-Хемчик районунда 1500 кижи бижик өөредилгезинде хаара туттунмаан турар. Ол ышкаш хоорайда 500 чыгам чурттакчы чон бижик билбес болгаш биче бижиктиг болуп турунда, ВКП(б) Кызыл хооркому, база хооркүүском мынага чедир кандыг-даа хемчег албайн турары окта шын эвес.

Кижилерни ийи-чаңгыстап туруп бижикке өөретсе чогуур эптиг арганы, ВКП(б)-ниң элээн чамдык райчомнары райкүүскомнар практикалавайн турарлар. Облоно, районнарның улус өөредилге килдистери области бижик билбес чорукту узуткаарының ажылынга башкыларның калбак киржилгезин амдыгаа чедир хандырбаан болгаш культармейжилерге методиктиг чогуур дузаламчыны көргүспейн турар.

Областың культура-чырыдыышкын килдизи улуг назылыг чурттакчы чоннуң оргузунга бижик өөредилгезин организастап чорударының хөрээнден база-ла мурнукузу хевээр хоорук байдалда турбушаан. Областың хереглекчилер эвилели болгаш ном садыглаашкынының область конторазы бижик херекселдерин массалыы-биле садыглаар чорукту хамыктың четпес организастап турарлар.

Мынчангаш ам сорулга болза, чер-черде бижик болгумнериниң ажылын үндезини-биле эде тургустпушаан, оларга партия, советтиң хүн-бүрүдеги оперативтиг удуртулгазын, практиктиг дузаламчызын хандырып тургаш, арткан хуусааның дургузунда бижик өөредилгезиниң айтырыын чедиишкинниг шиитпирлээри областың бүгү партия организациязының, советтериниң соңгаарлатынмас сорулгазы болган турар ужурлуг.

ВКП(б)-ниң райкомнары, хооркому болгаш райкүүскомнар аңаа хамаарыштыр өөредилгеде ам-даа хаара туттунмаан чогуур назылыг бүгү кижилериниң ат даңзызын катап тодаргайлааш, оларны чоокку каш хонуктардан эртирбейн бижик өөредилгезиниң болгумнеринге, ол ышкаш ийи-чаңгыс өөредилгениң системазынга бүрүнү-биле хаара тударын ыяавыла чеьдип алыры чугула.

Бар болгумнериниң организастыг байдалын быжыглап чаа болгумнерни немештир ажытпышаан, оларга кичээлдериниң үзүктелиишкинин болдурбайн, доктаамал ажылдаашкынга таарымчалыг бүгү байдалдарны хандырып тургузар. Чер-черде бижик болгумнеринге үргүлчүнүң боттуг удуртулгазын боттандырары-биле партия эге организацияларының, суур, суму Советтериниң, ол ышкаш тус-тус культармейжилериниң илеткелдерин ВКП(б) райкомнарының, хооркомунуң бюроларынга, райкүүскомнарның, хооркүүскомнуң хуралдарынга өйөйде ап, илеретинген четпестерни чогуур өйүнде чайладыры дәәш шыңгыы демиселди чорудар херек.

Облоно болгаш районнарның улус өөредилге килдистери бижик болгумнерип өөредилге номнары, программалар болгаш методтуг чагаалар, көргүзүг материалдары-биле чедиштир хандырып, өөредилгеге доктаамал хайгааралды тургузар хүлээлгелиг. Ооң-биле кады. чоннуң ортузунга бижик билбес чорукту узуткаарының хөрээнге башкыларының, улус өөредилге ажылдакчыларының идепкейлиг киржилгезин ыяавыла хандырып, оларны тус-тус болгумнерге быжыглап тургускулаары эргежок чугула.

Областың хереглекчилер эвилели (эш Кошкаров) болгаш ном садыглаашкынының область конторазы (эш Ерощий) бижик өөредилгезинге хереглетинер бүгү бижик херекселдерин: саазын, карандашты, будук, демир үжүктү областың садыг четкилеринге үзүктел чокка, четчир санныы-биле садыглаар чорукту организастаар ужурлуглар.

«Бүгү ажылчыннарны болгаш тараачыннарны эртем билиглиг, культурлуг кижилер болдурар күзелдиг бис, ону бис чогуур өйүнде кылып шыдаар-даа бис» — деп эш Сталинның партиялың 18 дугаар съездизинге кылган төөгүлүг чугаазын областа бижик билбес, бижиктиг биче билир чорукту узуткаары дәәш демиселди кол лозуңу болдурар ужурлуг бис.

Эргиниң аар-берге артыышкыны — бижик билбес чорукту узуткаары дәәш демиселди улам күштелдирээл!

Аныяктар болгаш уруглар дугайында лекциялар

Кызылдың Гастелло аттыг культура болгаш дыштанылга паркының лекториизе «Эп-найырал болгаш эштежилге» дугайында лекция болган. Ук лекцияны ВЛКСМ-ниң Кызыл хоорай комитединиң секретари эш Вяткин номчаан.

Лектор болза, совет аныяктарның болгаш уругларның ёзулуг быжыг эп найыралының болгаш культура талазы-биле өзүлдезиниң дугайында тодаргай чижектерни чугаалаан. Лекция төгген соонда «Бәшкы» деп чечен кинофильмни хоорай чурттакчыларынга көргүскен.

Эрткен воскресенье хүнүнде культура болгаш дыштанылга паркының лекториинге—«Уругларны өг-бүлеге күш-ажылга кижизидери» деп темага лекция болуп эрткен. Ол лекцияны политиктиг болгаш эртем билиглер непередир талазы-биле Бүгү-эвилел ниитилелиниң чиңгине кежигүнү эш Покровский номчаан.

Янзы-бүрү назы-харлыг уругларны чөп кижизидериниң дугайында хөй чижектерни болгаш аргаларны лектор тодаргай тайылбырлаан. Ук лекция чонга дыка солун болган, аңаа ада-иелер болгаш ажылчыннар, албан-хаакчыттар хөй кижи олурушкан. Чаа өзүп олурар биче уругларны коммунистиг ёзуга кижизидери—чугула айтырыгның бирээзи болур, ынчангаш бо дугайында улуг кичээнгейни салыр ужурлуг.

Лекция эрткен соонда «Көдээ башкы» деп чечен кино-фильмниң көргүзүү болган.

Е. ГОЛЫХ.

Совет Эвилелинде

Хүндүлүг чагыгларны хуусаа бетинде

ЛЕНИНГРАД. Неваның Ленин аттыг машина тудуунуң заводунда Совет Эвиленинiң Маадыры П. Васильевтиң удуртуп турары кан эзилдирер цехиниң Цимлянскаяның суг күжү-биле ажылдаар электри станциязына хереглээр турбинаның сөөлгү дөрткү бөлүүнүң шуткулгазының ажылын доозунган.

Стахановчу ээлчег беш ай дургузунда үргүлчүлээн. Заводтуң бүгү ажылчыннары Цимлянскаяның турбиназына хереглээр үүлдерни тергиин эки шынарлыг болгаш хуусаа бетинде күүседип бээр дәәш аразында чаржып турган.

Турбинаның конусунуң ол кудуушкунун дужаагаш, завод бүгү онаалганы хуусаазындан 36 хонук бурунгаар күүседип берген.

Улуг тудугларга

КРАМАТОРСК. Ново-Краматорскиниң Сталин аттыг машина тудуунуң заводунуң ховулдакчызы Федор Колодченко Цимлянскаяның суг күжү-биле ажылдаар электри станциязының суг генераторунга кирер сөөлгү 110 тонна деңзилиг кончуг улуг өзекти кандан кылган. Ол болза, дайын сөөлүндеги үениң иштинде кылган муң дугааргы кезек болур. Ол стахановчу Днепрниң суг күжү-биле ажылдаар станциязының суг генераторунуң өзээн, чылыг күжү-биле ажылдаар электри станциязының улуг базыышкынныг коалдың барабанын болгаш өске-даа кезектерни кылган.

• • •

ТАХИА-ТАШ. Тахиа-Таштың бедик бажында ажыл-агыйга чугула херектиг кезектерниң баштайгы бөлүү чеьдип келген.

Кол Туркмен каналдың тудуунуң төп баазазынга шинчилел ажылын чорудуп эгелээнден бээр аңаа янзы-бүрү чүктүг 1500 вагоннар келген. Мында белеткеп каан бажыңнарны, автомашиналарны, тракторларны, электри кезектери болгаш өске-даа хөй механизмнер келген.

Мында чаа тургустунган демир орук оруунга бүгү чүктү дүргени-биле чорударын хандырар комсомолчуларны гомуйлап тургускан. «Улуг тудугга» деп бижиктиг эшелон азы вагон бүрүзү чедер черинге хуусаа бетинде чеьдип турар.

• • •

Харьковтуң улуг тудугларга машиналар болгаш механизмнер бүдүрүп берип турар бүдүрүлгелериниң бирээзинге адрестээн 0,20 киловатт күштүг, үүс чыгыы микромоторларны чоруткан.

Бүдүрүлгелер ам база 50 электри машиналарын чорударынга белен кылдыр кылып доозкан.

Ростов область. Сталин аттыг «Ростсельмаш» деп тускай конструктор бюро заводунуң экспериментальдыг цехи «Сталинец—8» деп чаа комбайнны чогаадып үндүрген. Ол машинаны эрткен чылын колхозтарның болгаш совхозтарның шөлдеринге шылгалданы эрткен. Ам ол заводтуң ажылчыннары болгаш конструкторлары ол чаа машинаны Кубаньниң, Украинаның, Сибирьнин ховуларынга калбаа-биле ажыглаары дәәш ажылдап турар.

Чурукта: заводтуң конструктор цехи. Солагай талазындан оң талазынче: инженер-конструктор М. И. Прокудин, Сталинчы шаңналдың лауреады инженер-конструктор П. Н. Прошунин, цех мастери К. Ф. Карташев болгаш инженер-конструктор М. Г. Селезнева олар. «Сталинец—8» деп комбайнның тус-тус кезектерин эптеп турары.

Чуруу **А. Штейниковтуу** биле **Л. Портериин.** СЭТА-ның пресслишези.

Дайын сөөлүндеги беш чылдың түңнелдерин пропагандалап турар улгатыр катышкан колхозта

УГОДСКИЙ ЗАВОД (Калуга область). Угодск завод районунуң «Заветы Ильича» деп улгатыр катыштырган колхозта партия организациязы дайын сөөлүнде бир дугаар беш чылдың түңнелдерин калбаа-биле пропагандалап турар. Агитколлективтиң күжү-биле бүдүрүлге бригадаларынга тайбың тургузукчу күш-ажыл фронтузунда совет улустуң бүгү-делегейге төөгүлүг тиилелгезиниң дугайында 20 ажыг илеткелдерни болгаш беседаларны чоруткан.

Агитатор — коммунистер эштер Прохорова, Тихомиров, Егорова болгаш өскелер сөөлгү беш чыл иштинде бодунуң колхозунуң экономиказының өзүлдезиниң дугайында материалдарны чыткан болгаш диаграммаларны оларга таарыштыр чурул кылган.

Ленин—Сталинның партиязының удуртулгазы-биле дайын сөөлүндеги тудуушкунда совет чурттуң чедиишкиннериниң дугайын суурнуң чурттакчыларынга чугаалап бербишаан, агитаторлар беш чыл планын күүседиринге бодунуң колхозунуң салыышкыннарының дугайында солун саннарны зөргүзүп турар. 1946 чыл-биле дөмейлээрге маңаа тараанын ниити чыылдазы ийи катап бедээн, фермаларга малдың баш саны 3—4 көвүдээн. Куш болгаш ары азыраар ажыл калбак хөгжүделиг болган. Туйбу заводу, элээн каш мастерскаялар болгаш өске-даа дузалаар бүдүрүлгелер колхозта тывылган.

Чедимчелиг агитация ниитиниң ажылагыйын оон ыңай быжыглаарынга колхозчуларны сорук киирип турар. «Заветы Ильича» деп улгатыр катыштырган колхоз районда бир дугаарында часкы тарылганың планын күүседеп, мал чемин болгаш тараа ажаалгазын чедиишкиннинг чорудуп турар. Ам мында мал ажылының чаа тудугларын, тараа курғадыр черни, асфальтилээн тараа шаңып тудуп, сүт-бараан фермазында автосуггарылганы тургузуп турар.

Ол колхозтуң кежигүннери кожа турар көдээ ажыл-агый артельдери-биле кады колхозтар аразының электри станциязын тудуп турар, бо чорук болза, колхозтарның бүдүрүлге ажылын уламнаа калбаа-биле механизастаар арганы бээр.

(СЭТА).

Чаа консервалар

Чурттуң консерва заводтары чаа дужуттуң ногаазын консерва кылдыр болбаазырадырынче кирилген. Бо чылын продукцияның ассортиментизин калбартыр болгаш шынарын моон соңгаар бедидеринче кол кичээнгейни угландырган турар.

Консерва үлетпүрүнүң бүгү-эвилел эртем-шинчилел институдунуң директору Л. Фрумкиниң СЭТА-ның корреспондентизи-биле беседазынга медээлээни болза:

— Бо чылын консерва заводтары 16 чүүл аттарлыг он-он миллион чем консерваларын кылып үндүрерлер.

Ногаа аймаандан бүдүрүп кылган чаа консервалар кончуг солун болуп турар. Ол кончуг амданныг болгаш бичии-дээ суук эвес.

Ногаа аймаандан порошок ыышкаш чемишти кылырын институт чогаадып кылган болгаш үндүрүп турар. Ындыг порошоктуң бир килограммы 17 килограмм чаа ногааны солуп турар. Ындыг янзы консерва кылырын өске-даа дыка хөй заводтар шингээдип билип алган бүдүрүп үндүрүп турар.

Бо чылын инек-караадан кылган бедик витаминниг компоттарны бүдүрер.

(СЭТА).

Комбайннарның хааржактарында беш адырлар

АСТРАХАН-БАЗАР (Азербайджан ССР). Муганның ховузунда тараа ажаан алыышкыны кидин-не түлүктеп турар. Колхозтарда күзүн чажып тараан үш ажыг муң тонна тарааны кескен болгаш бастырып алдынган. «Сталинец—6» комбайннарның хааржаандан тараа үзүктел чогу-биле чорун турар. Комбайнёрлар сезонның онаалгазын 2—2,5 катап күүседири дәәш чаржып турар.

Астрахан-Базарның МТС-теринде — ажаан алдынган үүс гектар тарааны комбайннарның хааржактарынга беш адыр-биле демдек кылыр чорук чаңчыл болган. Баштайгы беш адыр Азербайджан ССР-ниң Дәәди Совединиң депутаты Байрам Джаваровтуң «Сталинец—6«—деп агрегадынга көстүп келген. Ол, Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң ховузунда 150 гектар черден тараа кезип, бастырган. Машинаның бүдүрүкчүлүү ортумаа-биле 35 гектар четкен. Байрам Джаваровтуң тараа бастырылгазы кылып турар черинде бир гектардан ортумаа-биле 24 центнер арбай бастыртынган.

Баштайгы беш адырларны өске-даа башкарыкчыларның комбайннарында база бижип турар.

(СЭТА).

Тудугларның шынарын экижидер херек

Биче үштүг колхозтарны улуг күштүг көдээ ажыл-агый артельдери кылдыр катыштырган чорук болза, колхозчу араттарның өглерден бажыңнарже шилчип киреринге кайы-болдунар улуг арганы берген.

Ооң-биле чергелештир айтып демдеглээри болза, Каа-Хем районунда бүдүрүлгениң оран-саваларының болгаш чурттарга бажыңнарының тудуунче эвээш сагыш салып турар. 1950 чылда районга план ёзугаар 147 чурттарга бажыңнарының, 40 мал кажааларының болгаш өске-даа объектилериниң тудугларын тургузар ужурлуг турган, ындыг болза-даа, үгле 46 чурттарга бажыңнарын, малдың 7 кажааларын болгаш колхозтарга эң-не чугула элээн каш бүдүрүлге тудугларын кылып тургускан.

Ол чаа туттунган объектилерде четпестер хөй болган, үүле дизе, тудугнуң шынары кончуг куду, оларны төлевилел чокка туткан. Көдээ болгаш колхоз тудуунуң килдизи районнуң колхозтарында тудуг ажылын эвээш соңуургап, олар колхозтарга кончуг ховар барып турган, чер-черде тудугларга практиктиг дузаны көргүспээн болгаш ол дугайында үүгле ээлчеглиг медээлерни чыып алырынга өйлежип келген.

Кабинетке олуруп алгаш, төлевилелдерни чогаадырынга шаг-үени аңаа ажыглап эртирери эң-не ажыктыг деп олар санап турган. «Тиилелге» колхозта школаның тудуунуң төлевилелин үр кылган соонда, ооң ажылы чорутунган, түңнели үүү болганыл дизе, тудугнуң бир крышазы өскезинден чартык метр ыска болган. Белен болган тудуг объектилериниң хүлээп алыышкынынга тудугжулар келирин туралавайн, аңаа келбес дәәш олар янзы-бүрү аргаларны хереглеп турар үүл бар.

Тудугжу-техник В. Балханов тудугну барып көрбейн, колхозтуң конторазындан үнмейн олургаш, «Октябрь 30 чыл ою» колхозтуң «чаа» туттунган хөй кажаазын хүлээп алырының актызын кылган, адак сөөлүнде үүү илерээнил дизе, кажааны херек кырында тутпаан, а үрелген кажаанын улуг эвес септелгезин кылган. Боттарының ажыл-хүлээлгезинге харыысалга чогундан оларның хүлээп алганы — тудуг объектилери дораан-на капитал септелгеге кирер ийикпе, азы оларның 30, харын оон-даа хөй хуузу чедир кылдынмаан.

«Ленинчи орук» колхозта туттунган болгаш хүлээп алдынган чаа бажыңнар даштыкы талазы-биле көрүштүг болуп турза-даа, а оларның ишти дыка четпес кылдынган, чарты-манзалар-биле дуглаан крышаларының аразы дыдык. Бажыңнарның иштики кылыглары доозулбаан болгаш печкалары чок, ооң соңга рамалары база чок, соңгалар шилдетинмээн.

Колхозтарның баштаар черлери болза, дилген ыяш материалдар чедишпес болуп турарының ужурундан тудугларда четпестер таваржып турар дээр дугайында тайылбыр берип турар, ынчаарга ыяш материалдарны дилип белеткээринге бүгү болдунар аргалар районда бар. Дилген ыяш материалдар чоктуң хараазы-биле районда 60 хире чурттарга бажыңнарының шалазы, аът болгаш мал кажааларының крышалары чок. Районда бар туруп турар 5 пилограмаларны үүге чөп ажыглавайн турарыл?

«Борцы» колхоз бодунуң пилорамазын амдыгаа чедир ажыглалга киирбээн, «Ленинчи орук» колхоз 1950 чылдың дургузунда үүге 60 кубометр ыяшты хирээлеп дилген, ыяш материалдарын белеткеп, сөөртүп албаан турган, «Победа» колхоз пилорамазы бар турза-даа, өртөн чылын болгаш бо чылын үүс кубометр ыяшты дилбээн. Ворошилов аттыг колхоз ыяш дилилгезин хол хирээзи биле чорудуп турар, амдыгаа чедир элээн каш айлар эрткиже пилорамазын ажыглалга киирип шыдаваан.

Сарыг-Септе райүлетпүр комбинадында турғускан пилораманың ажылы экиживейн келген. Механиктер болгаш ажылдакчылар үргүлчү солчуп, ажыл шагының улуг нуруузунда септелге кылып турган, ынчангаш бүдүрүп үндүрүп турар продукцияның шынары кончуг кудуг болуп, пилорама ыяшты дески дилбейн турар. Райүлетпүр комбинадының удуртукчуларының талазындан техниканы үнелеп көрбейн, ону чөп ажыглавайн турарындан чаңгыс-аай хевир-биле тудар объектилериниң тудуунуң планын күүсетинмес чорукка чедирген.

Көдээ болгаш колхоз тудуунуң килдизи (эргелекчизи эш Шумов) тудугларның шынарын экижидери дәәш боттуг хемчеглер албаан, кым-даа бодунуң туралааны-биле чаңгыс-аай төлевилел ёзугаар бажыңнарны эвес, харын четпес шынарлыг, хааржак хевирлиг бажыңнарны тудуп турар үүл бар. Район Совединиң күүсекчи комитеди бодунуң хуралдарынга тудугнуң айтырыгларын кончуг ховар чугаалажып келген, тудуг ажылының чоруп турарының дугайында колхозтар даргаларының илеткелдерин эвээш дыңнап турар.

Районнуң тудугларынга үр хуусаалыг болгаш дедир эгитинмес хөй чээлилерни күрүнеден үргүлчү берип турда, оларны колхозтар чөп ажыглазын дәәш райкүүсхом чогуур демисел чорутпайн турар.

«Тиилелге» колхозка 1950 чылда тудугга 90 муң рубль чээлини күрүнеден берген, ындыг турбуже, ол колхоз үүгле 16 санныг хааржак бажыңнар тудуп ап шыдаан, аңаа 13 муң рубльди чарыгдаан. Тудуг кылырынга берген чээли акшаның иштинден 7 муң рубльди 1950 чылдың чээшкин облигацияларының өртээнге киирген. Ол ышкаш «Октябрь 14 чыл ою» колхоз тудугга алган чээли акшазындан элээн хөй түңнүг акшаны облигациялар садыш алырынга үндүрген.

«Октябрьниң 30 чыл ою» колхоз 1950 чылда 47 муң рубльдиң чээлизин алган, тудугга чээли акшаның деңкезиин ажыглаан, ынчалза-даа план ёзугаар 15 бажыңнарны тудар турбуже, херек кырында 10 бажыңны туткан. Ынчаарга районда ёзулуг тудуп каан бажыңнарның саң-медээзинге демги-ле хааржак бажыңнарның санын киирештирерин утпайн турар. Районнуң көдээ болгаш колхоз тудуунуң килдизи болза, областың көдээ болгаш колхоз тудуунуң эргелелинге колхоз тудугларының медээзин киирерде хуу ажыл-агыйлыг кижилерниң, ажылчыннарның, албан хаакчыттарның план чокка туткан бажыңнарының болгаш бүгү биче тудугларының санын аңаа киир санап турган.

Колхозтарның бүдүрүлге оран-саваларының болгаш чурттарга бажыңнарының тудуун бүрүн доозарынга дилген ыяш материалдар эргежок чугула болур. Ынчангаш четчир санныг дилген ыяш материалдар бар турзун дәәш районнуң иштинде бүгү-ле бар туруп турар пилорамаларны бүрүн ажыглаар ужурлуг.

М. КРАВЦОВ.

ПАРТИЯ АМЫДЫРАЛЫ

Партияның полит-массалыг ажылдарын чайгы үеде чоннуң ортузунга калбартыр

Областың партия организациялары чер-чер Советтеринге болгаш РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдалар чорударының белеткелдериниң үезинде соңгукчулар ортузунга чорудуп турган полит-массалыг ажылдарны быжыглавышаан, часкы тарылганы кыска хуусаада агротехника талазы-биле бедик деңнелге доозар дугайында партияның агитация массалыг ажылдарын көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилериниң ортузунга калбартып чоруткан. Часкы тарылгага белеткелдериниң болгаш эртиреринiң үелеринде колхозчуларның болгаш совхозтарның, МТС-тернiң ажылдакчыларының ортузунга социалистиг чаруштарны организастаан, агитация массалыг ажылдарның өске-даа янзы-бүрү формаларын калбартып чорутканы-биле областа дыка хөй колхозтар часкы тарылганы 9—11 ажыл хүннеринде эки шынарлыг кылдыр доозар дугайында ВКП(б) обкомунуң V пленумунуң шиитпирин чедиишкинниг күүсеткеннер.

Часкы тарылганың тараа культураларының күрүне планын Бии-Хем району бүрүнү-биле 11 ажыл хүннеринде күүсеткен. Бии-Хем районнуң „Кызыл-Сылдыс“ колхоз (даргазы эш Мактар, партия эге организациязының секретари эш Шойлаа) тараа культураларының планын 6 ажыл хүннеринде күүсеткен болгаш пландан ажыр 80 га кызыл-тасты тараан.

Чөөн-Хемчик районнуң Сталин аттыг колхоз (даргазы эш Ревнюк, партия эге организациязының секретари эш Даңзы-Белек), „Коммунизмче орук“ колхоз (даргазы Назын-Доржу, партия эге организациязының секретари эш Кызыл-оол) тараа культураларының планын 9—10 ажыл хүннеринде 103-102 хуу күүсеткеннер. Кызылдың көдээ районунуң „Совет Тыва“ колхоз (даргазы эш Нүрсат, партия эге организациязының секретари Мөндүрге) тараа культураларының планын 10 ажыл хүнүнде 131 хуу күүсеткен.

Бо колхозтарда партия организацияларының хову бригадаларынга ажылдап турган агитаторлары: Бии-Хем районнуң „Кызыл-Сылдыс“ колхозта Диханова, Мактар, Чигридов; Чөөн-Хемчик районнуң Сталин аттыг колхозта Бавуу-Доржу, Ичин; „Коммунизмче орук“ колхозта Хандыңмаа, Сержиңмаа, Ундуп, Биче-оол олар колхозчуларның ортузунга беседаларны колхозтуң болгаш бригадаларның амыдыралында бар турар чедиишкиннерни, четпестерни үргүлчү илередип, колхозчуларның мурнунда салдынган сорулгаларны тайылбырлап, оларны часкы тарылга ажылынче мобилизастап шыдааннар. Ол колхозтарның хову бригадаларынга школаларның өөреникчилериниң болгаш башкыларының, база аныяктарның күжү-биле концерттерни үргүлчү көргүзүп турган. Таңды районнуң „Революцияның чалбыжы“ колхозка бир хүн 125 га чедир тараа чаштырбышаан, 230-240 килограмм чедир кывар, чаар материалдарны камнап алган Балгазында машина-мал ажылының станциязының тракторжузу Николай Пахоруковтуң ады областа калбарган болгаш ооң арга методун агитаторлар трактористер ортузунга калбартып чоруткан.

Ол ышкаш ВКП(б)-ниң Тес-Хем болгаш Эрзин райкомнары Тестин улуг буга тудуунга ажылдап турар чоннуң ортузунда партияның полит-массалыг ажылдарын калбартып турган. Солун номчулгаларын, беседаларны, илеткелдерни, лекцияларны үргүлчү чорудуп турар агитаторларны болгаш илеткелчилерни тургускан. Буга тудуунда ажылдап турарларның ортузунда социалистиг чаруштарны калбарткан болгаш ооң түннелдерин үргүлчү кылып, хана солуннарын, агитхуудустарны, көргүзүг самбыраларын дамчыштыр чырыдып турганнар.

Часкы тарылганың үезинде чорудуп турган политиктиг агитацияны быжыглавышаан, чайгы үеде чайлагларда, мал фермаларында, тараа шөлдеринде болгаш сиген кезер шөлдерде, база тудуг бригадаларында ажылдап турарларның ортузунга политиктиг агитацияны калбартыры областың партия организацияларының мурнунда ам үеде салдынып турар сорулга.

Чайгы үеде чорудар партияның полит-массалыг ажылдарын областына жылчы чоннарының эш Сталинга чоруткан чагаазында алган хүлээлгелерни чедиишкинниг күүседиринче угландырар ужурлуг. Областың ажылчы чоннары улуг башкы Сталинга чоруткан чагаазында 1951 чылда үлетпүр бүдүрүлге, көдээ ажыл-агый болгаш культура тургузуушкун талазы-биле күүседир ажылдарының тодаргай бот-хүлээлгелерин алган. Ооң иштинде малды организастыг чайлагладыры, мал чеми белеткээриниң планын чедиишкинниг күүседири, тараның чайгы ажаалгазын эки хандырары, школаларны чаа өөредилге чылында чедиишкинниг белеткээри, тудуг планын күүседири, күрүнеге дужаар эьт болгаш дүк, өске-даа хүлээлгелерни күүседири, база чоннуң ортузунга бижик өөредилгезин күштелдирери—бо бүгү чайгы үеде эргежок чугула күүседир ажылдар болур.

Ынчангаш чайгы үеде чоннуң ортузунга политиктиг агитацияның бүгү-ле хевирлерин—номчулгаларны, беседаларны, илеткелдерни болгаш лекцияны доктаамал чорудуп, ылангыя бүгү делегейниң болгаш ССРЭ-ниң иштики даштыкы байдалдарының дугайында, ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын катап тургузарының болгаш хөгжүдериниң дайын сөөлүндеги сталинчы беш чыл планын күүсединиң түннелериниң дугайында, база большевик партияның, совет чазактың болгаш улуг башкы Сталинның бистиң областың ажылчы чоннарынга хүн-бүрү сагыш салып, херек кырында көргүзүп турар улуг лузаламчыларын, ол дузаламчыларның ачызы-биле областың ажылагый, экономиказында, культура тургузуушкунунда болуп турар улуг чедиишкиннериң дугайын чоннуң ортузунга ханызы-биле таныштырары партия организацияларындан негетинер.

Чайлагларда, тараа шөлдеринде болгаш сиген кезер шөлдерде, турар бригадаларга социалистиг чаруштарны организастап, алган хүлээлгелериң күүселдезин доктаамал үндүрүп, хана солуннарны агитхуудустарны болгаш көргүзүг самбыраларын дамчыштыр көргүзүп, мурнакчыларның үлегер-дуржулгазын нептередиринче оларны өй-шаанда илередиринче кол кичээнгейни салыр.

Областың ажылчы чоннарының эш Сталинга чоруткан чагаазынга алган хүлээлгелерин үргүлчү таныштырбышаан, ол хүлээлгелерни күүседиринге колхозтарда, совхозтарда, МТС-терде болгаш үлетпүрбүдүрүлгелеринде бар турар чедиишкиннерни беседа, илеткел бүрүзүнге холбаштырып, ону күүседиринче бүгү чонну мобилизастаар херек.

Партияның чайгы үеде чорудар полит-массалыг ажылдарынга комсомол, профэвилелдер организацияларын болгаш культура-чырыдыышкынның албан черлерин калбаа-биле киириштирип, чайлагларда, тараа шөлдеринде, сиген кезер шөлдерде ажылдап турар бригадаларга көжер кызыл-өглерни, номчулга черлерин, көжер киноларны, лектория черлерин, ном садыгларын болгаш бижик өөренир бөлүмнерни тургузуп, доктаамал ажылдадып тургаш, чоннуң культурлуг негелделерин хандырар ужурлуг.

Чайгы үеде партияның агитация массалыг ажылдарын калбартып чорударынга партия эге организацияларының чанынга агитколлективтерниң болгаш ВКП(б) райкомнарының илеткелчилер бөлүүнүң ажылын хүн-бүрү удуртуп, оларга практиктиг дузаламчыларын көргүзери чугула.

М. ЛОПСАН-ООЛ,
ВКП(б) обкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизиниң оралакчызы.

Ставрополь край. Москва МТС-ниң комбайннар септелгезинге комбайнёрлар Н. С. Остапов болгаш П. И. Товбатов олар үлегерлии-биле ажылдап турарлар. Олар боттарының машиналарын хуусаа бетинде септеп дооскаш, өске комбайнёрларга дузалажып турарлар.

Чурукта: Н. С. Остапов (адаанда) биле П. И. Товбатов «Сталинец—6» деп комбайнны септеп турары.

Чуруу **Г. Аракельянныы.** СЭТА-ның пресслишези.

Өөредилге чылының түннели болгаш чайгы септелге

Улуг-Хемниң улгатыр катыштырган Киров аттыг колхозувда эге школа бар. 1950—51 өөредилге чылында аңаа 94 өөреникчи өөренип кыштаан. Оон 9 өөреникчи 1—1 багай демдектерлиг болгаш күзүн шылгадыры-биле арткан, кол эртемнерге 2—3 багай алган 6 өөреникчи ол-ла класстарынга катап олурар болганнар.

IV класска 3 өөреникчи турган, олар доозарының экзаменинге шупту чедиишкиннии-биле кирген.

Экзаменни эртиргениниң түннелинде олардан чаңгыс өөреникчи арифметиканың бижимелинге „2“ демдек алгаш, күскү шылгалдага арткан.

Өөредилге чылының сөөлгү улдунунда, азы чылдың түннелинде өөреникчилер бедик шынарлыг өөредилгени көргүскеннер.

Ам школа чайгы септелгеде турып турар. Столяржы эш Кызыл-оол июнь 1-ден эгелеп школаның иштики септелгезин кылырынче кирипкен. 25 септээр партаның 18-зин септеп алган. Ооң хүлээнгени болза, июнь айда 24 иштики рамаларны доозар, 5 стул септээр, 2 класс столун кылыр деп ажылдап турар.

Септелгеге 5000 кирпич негетинер, оларның 2000-ну белен бар, арткан кирпичи кылыр дээш эш Т. Аракчаага удурткан 5 кижи составтыг колхозчулар ажылдап, кирпич кылыр черниң сарайын тудуп, серилеп доосканнар.

Школаны крышалаары-биле 5 кубометр чудук дилдинген, школаның крышазын июнь 20-де бүрүн кылыр.

Бо чылын Киров аттыг колхозка чеди чыл школазын ажыдар деп турар. Сорулга болза улуг: Чааты суму төвүнде школаны көжүрер.

Ынчангаш чеди чыл школазының чайгы көжүрүлдези болгаш тудуп тургузары деп улуг харыысалгалыг ажыл туруп турар. Бо талазы-биле колхоз баштаар чери болгаш партия, комсомол организациялары күжениишкинниг ажылдаары негетинип турар.

Д. АРАКЧАА.

Киров аттыг колхозта эге школаның эргелекчизи.

Келир үениң тускай эртемниглери практикалап турар

Областың көдээ ажыл-агый техникумуам бир чыл болгаш 40 ажыг тускай эртемниг оолдар, хыстарны белеткеп, үндүрер. Техникумда — чер башкарылгазының, зоотехниктиң, мал эмчизиниң салбырлары бар.

Келир үениң тускай эртемниглери — зоотехник, мал эмчизиниң салбырларының 3 дугаар курзунуң студентилери өөредилге чылын чедиишкинниг дооскан.

Зоотехник салбырның студентилери башкы эш А. Малкованың удуртулгазы-биле Чадаанада дужулга станциязында практикалап турар. Студентилер дужулга шөлүнде өстүрүп турар янзы-бүрү тараа культураларын көрүп, ооң ажаалгазының дугайында тайылбырларны дыңнаан. Каракуль болгаш меринос хойлар фермазынга эртирген практика студентилериниң сонуургалын онза хаара туткан. Студентилер маңаа меринос хойлар дүгүнүң сортаашкынын, база каракуль кежин янзы-бүрү кылдыр сортаарын херек кырында кылганнар.

Мал эмчизиниң салбырының ушку курзунуң студентилери практиказын Кызылда болгаш областың колхозтарында эртирип турар.

Бо ийи курстарда өөредилгезинге төрүгиидекчилер эвээш эвес бар. Зоотехник салбырда — Оюн Александр, Тюлюш Мажа, Октя, Панфилова, Сагды, Комбу болгаш өске-даа студентилер өөредилгезинге чүгле «4» болгаш «5» демдектерлиг болган. Мал эмчизиниң курзуундан Делбиштей, Попова, Парыңмаа болгаш өскелер-даа база ынчаар өөренген. Олар ам практикада база теория-биле практиканы холбаштырып, бодунуң билиин быжыг болгаш ханы билип ап быжыглаар дээш бүгү күжүн үндүрүп турар.

САЛЧАК ДОРЖУ.

Совет эмнелгениң ачы-хавыяазы

Шаанда тыва улустуң эмыдырал чурталгазы каранды бүдүүлүк, кандыг-даа эртем билиг чок чыдып калган чораан. Чоннуң ындыг байдалын ажыглап алгаш ламалар болгаш хамнар улусту «эмнээривис» ол дээш мөлчүп чип, шажынның хоозун суртаалын тарадып турганнар. Оларның ол «эмнээшкини» кандыг-даа ажык дуза чок, ооң ужурундан ынчаарда Тывага оспа (быжар дымаа), туберкулёз, шээр аарыг болгаш өске-даа халдавырлыг социал-аарыглар эң-не делгеренгей турган болгаш ол аарыгдан улус арбан сумузу-биле кырлып турганын кырган чөнүктер ам-даа утпаннар.

Октябрьниң социалистиг революциязының, совет эрге-чагырганың ачызында Тываның ажылчы чону хостуг эргелиг болуп, чырык чаагай чуртталганы боттары тургузар, эртем билигге өөренир аргалыг болганнар.

Совет чазактың, большевиктер партиязының болгаш улустарның Улуг баштыңчызы эш Сталинның Тываның ажылчы чоннарының чаагай амыдыралының дугайында хүн-бүрү сагыш салыышкынының болгаш Совет эмнелгениң ачызында Тыванның чонунуң кадыкшылы үндезини-биле өскерилген.

Областың иштинде Совет эмнелгениң четкилери соксаал чокка өзүп турар. Эмнелге салбырын тургуспаан суму ам чок. Областың төвүнде болгаш районнарда эмнелгелериң орунларының саны көвүдеп турар, оон ыңай областа ам 5 черде сайгылгаан-биле эмнээр черлер, херээженнер болгаш уруглар консультацияларының саны калбарып турар.

Совет эмнелгениң боттуг дузаламчызын Совет Тыванның чону хүн бүрүде көрүп турарлар.

Сүт-Хөл районнуң Алдан-Маадыр сумузу херээжен Чудур дыка үр үениң дургузунда ишти ыжып аарып чорган. Кызылдың эмнелгезинге келирге ооң ыжык черин кезип эмнээниниң түннелинде ук Чудур чартык ай болгаш шуут кадык хап чана берген. База ол районнуң Клара Монгуштуң боостаазы ышканыңның уламындан айыылдыг байдалда турда ону самолёт-биле халас Кызылга экелгеш ышкан боостаазын кезип эмнээниниң түннелинде Монгуш оң хонук четпээнде кадык болган.

Кызылдың көдээ районунда «Победа» колхозтуң колхозчузу 60 ажыг харлыг Монгуш Чолдай кадай барык бүгү назынының дургузунда туберкулёзтан аарып келген. Бо аразында, ол шаанда ламаларның «эмин» хөйнү ижип, хамнарга хөй катап хамнадып турган. Ындыг-даа болза, ол аңаа биче-даа дуза болбаанын Чолдай боду чугаалап турар. Монгуш Чолдай 1951 чылдың эгезинде Кызылга эмнеткеш ооң соонда Балгазын санаторийинге 60 хонук дыштанып эмнеткениниң түннелинде ооң аарыы экирээн. Чолдай кадай бодунуң өөрээн сеткилин илередип чугаалап олурары болза:

—Мен колдуунда бүгү назыным дургузунда эдилеп келген аарыымны шаанда хамнарга, ламаларга чаннып тейлеп «эмнедиримге» дуза болур хамаан чок кедереп турган. Мен ынчаарда ыштыг самдар өгге, хирлиг самдар шуглак иштинге чыткан мен. Совет эрге-чагырганың ачызында магалыг чаагай арыг, культурлуг эмнелге черинге чыдып эмнедип, харын адак сөөлүнде Балгазын санаторийинге дыштанып эмнеткеш, эм шуут сегээним дугайында Совет чазакка, улуг башкы Сталинга өөрээнимни илередир сөс тыпас-тыр мен — деп ол кадай чугаалап олурар.

Совет эмнелге органнары чүгле эмнеп турар эвес, харын халдавырлыг аарыглардан канчаар хамгаланыр, амыдырал чуртталгага арыг шеверни канчаар сагыыр болгаш өске-даа айтырыглар дугайында тайылбырлыг чырыдыышкын ажылын калбаа-биле чорудуп турар.

М. ДАРЖАЙ.

Колхозта үрелиг малдар

Чадаанада дужулга станциязы сөөлгү чылдарда үрелиг малдар ажаап доруктурар ажылды чорудуп турар. Чыл бүрүде 10 ажыг үрелиг малдарны доруктуруп колхозтарга садып турар.

Чылгы малдың үрелиг бүдүрүкчүлерин доруктурарынга чылгычылар эштер В. Горбунов биле Ф. Гладков олар кызымакай ажылдап турар. Олар ам 12 баш үрелиг малдарны доруктургаш колхозтарга тарадыр деп турар.

С. САМДАН.

Үжен бир беден үжен бир кулун

Чөөн-Хемчик районда Ленин аттыг колхозтуң чылгычызы Н. Доржу чазактың мал өстүрер үш чыл планын күүседиринге бодунуң кызымакай ак-сеткилдиг ажылын көргүзүп, бодунуң кададынга чылгыларының бажын менди өстүрүп турар. Бо чылын төрээн 31 беден 31 кулуннарны менди камгалап алган.

Н. Доржу ам чылгызын чайгы көжүтүгшыктыг одарларда кадарып эгелээн.

О. ОЧУР-ООЛ.

Партия өөредилгезиниң идейлиг деңнелин хүн-бүрү бедидер

Сүт-Хөл районнуң Хөр-Тайгада Сталин аттыг колхозта партияның политшколазының түннел кичээлдерин дооскан. Политшкола программа ёзугаар өөредилгезин төндүрген, оон дыңнакчылары 10 кижи өөренип эрткен 13 кезек темаларга шылгаткан, 9 кижи элээн билиглерни ыңнгээдип алганы-биле түннел кичээлдерге салган айтырыгларны эки харыылап турган, ынчангаш өөредилгезин түннелдиг доозуп алган. Олар политшколаның өөредилгезин дооскан дугайында шылгаткаш, тус-тус шынзылганы алган.

Бо чылдың келир күзүнүнден эгелээш коммунистер болгаш партия кежигүнү эвес активтер болза, В. И. Ленинниң болгаш И. В. Сталинның допчу биографияларын өөренир. Политшколаның дыңнакчылары Биче-уруг, Сарыг-оол, Биче-оол, С. Докур-оол олар кичээлдерге үргүлчү кээп, пропагандистиниң айыткан чүүлдерин шингээдип ап, өөредилгеге хамаарышкан номнарны номчуп турган, ынчангаш өөредилгезин эки дооскан.

Политшколаның дыңнакчызы Сандай-оол бодунуң политиктиг билиин бедидериниң чугулазын үнелеп көрбээни-биле өөредилгени сонуургавас, 10 катап кичээл үскен чүүл бар. Ынчангаш Сандай-оол өөренип эрткен темаларынга багай демдек алган. Ол ышкаш В. Даваа, Шокпаа, Төмбүр-оол, Хуна кичээлдерге өөренмейн, номнарны ажыглавайн, ылаңгыя өөредилгениң конспектизин хылып албайн турган, ынчангаш олар өөредилгеге чедимче чок болган.

Боттарының политиктиг билиин бедидерин оралдашпас коммунистерни партия хуралынга шынгыы шүгүмчүлээн, моон соңгаар өөредилге талазы-биле оларның бот-отчёдун партия хуралынга алырын партия эге организациязынга хуралдан дааскан. Коммунистер Бак-кыс, Сундукпан, Кызаң, Лопсаң, Мөхүлчек, Серемаа, Арган-оол, Сүрүң олар бижикти билир кылдыр өөренип алган. Олар бижикти эки билир кылдыр өөренип алыры-биле чайгы үеде бижикке үргүлчүлеп өөренирлер.

Политшколаның дыңнакчыларының хуралынга өөредилгениң ниити түннелин чугаалашкаш, ооң иштинде четпестерни чайладырын, база келир өөредилге чылында партия чырыдыышкынының өөредилгезиниң деңнелин бедидип, тус-тус коммунистер болгаш партия кежигүнү эвес активтер боттарының идей-политиктиг билиин көдүрер дээш онза күүсениишкиннiг ажылдаары негетинип турар.

О. ХУНА.

Колхозта политшколаның өөредилгези чедиишкиннiг доозулган

Кызылдың көдээ районунуң «Чербив» колхозта партия эге организациязының чанында партияның политшколазы өөредилге программазын чедиишкинни-биле дооскан.

Ында пропагандист Ёнзак болгаш партия организациязының секретари Сүлзүңмей олар политшколаның ажылынче эки сагыш салганының түннелинде ооң дыңнакчылары эки түннелдерни көргүскен.

Дыңнакчылардан Шомукай, Даржаа, Сүлзүңмей, Элеңмей, Шаңгыр-оол олар политшколаның шылгалдазынга кончуг эки демдектерлиг болган.

А. СУНДУЙ.

Сумулар Советтериниң даргаларының семинары

Кызылдың көдээ районунуң райкүүскому 1951 чылдың июнь 2-ден 4-ке чедир районнуң сумулар Советтериниң даргаларының 24 шак программалыг түр семинарын өртирген.

Аңаа областың улус өөредилге илдизиниң эргелекчизи эш Сердобов „Бүгү-делегей байдалының дугайында болгаш социалистиг чаруштуң көдээ Советтер канчаар удуртуру» деп лекцияларны номчаан. Оон ыңай семинарның киржикчилеринге „Колхозтарны көдээ сумулар Советтеринден удуртуру“ деп, өске-даа айтырыглар дугайында лекцияларны номчаан.

Ук семинар көдээ сумулар Советтериниң даргаларының практиктиг ажыл чорудулгазынга моон соңгаар улуг ажык дузалыг болурун семинарның киржикчилери демдеглеп турганнар.

Чылгы малды өстүреринче кичээнгей салыр

Колхозтуң чылгы фермазы болза, ооң мал ажылының бир чугула адыры болур. Мал ажылын хөгжүдериниң планын күүседирде—чылгы малды база-ла өстүрер. Ындыг турбуже, Чкалов аттыг көдээ ажыл-агый артелинде чылгы малга сагыш салбайн турар чүүл бар.

Ол колхозта төрүзе чоттуур 31 бе бар, ооң чүгле 7-зи төрээн. Эрткен кыжын транспортка 3 боос бени чоруткаңындан олар кулун салган. 1951 чылда 16 кулун алыр ужурлуг турган, ам херек кырында чүгле 7 санныг кулун алган болуп турар. Моон чылдагааны чүл дизе, Чкалов аттыг колхозтуң мурнунда даргазы турган Самороков, мал ажылының бригадазының бригадири Шагдыр оларның чылгы малга сагыш салбас, хайгаарал чок чоруундан болган.

Эрткен чылын белерни эдержилгеге бүрүн киирбээн, боос белерни камнаваан турганындан олар кулун салган. Белер хөй нуруузу кызыраан, ынчангаш кулун-наваан. Багай эдилелден болгаш чайын эки семиртип албаанындан ийи аът чудап өлген. Колхозтуң чылгы малының ажаалга хайгааралын экижидер, чылгыны эки шыырак күштүг кылдыр семиртир болгаш ооң баш санын өстүрер дугайында колхоз даргазы эш Буянов, мал ажылының бригадазының бригадири эш Бүрүкей олар онза кичээнгейин салыры негетинип турар.

Р. ОЧУР-ООЛ.

Ниитиниң малының өзүлдези дээш эки ажылдап турар

Кызылдың көдээ районнуң „Тиилелге“ колхозунуң хойжузу К. Чываа—ийи чартык чыл дургузунда шээр малды эки ажаап келген. Ол хойжу болза, 262 баш санныг турган шээр малды 564 баш чедир өстүрген.

Эрткен 1950 чылда төрээн хойларның хураганнарын менди камгалап алган. Шээр малдың ажаалгазын экижиткен болгаш ооң баш санын өстүрген дээш колхозтуң баштаар чери аңаа 8 баш хураганнарны шаннал кылдыр берген. Ооң ажаалгазында шээр мал эрткен айның эгезинден бээр массалыг оолдаан.

Херек кырында төрээн 123 баш хойдан 133 баш хураганнарны бүрүн камгалап алган. Районнуң мурнакчы колхозчу малчыннарының хуралынга хойжу Чываанның үлегерин демдеглээн, ынчангаш ниитиниң мал ажылының хөгжүлдези дээш кызымак чүткүлдүг ажылдап турар ак-сеткилдиг колхозчу Чываага шаннал тывыскан.

Д. БИЧЕ-ООЛ.

Чайлагларда малдар

Колхозтарның ниитилештиргеч мал ажылын хөгжүдериниң талазы-биле Чаа-Хөл районда колхозтар чайлагладыышкынны организастыг чорудуп турар.

Кызыл-Даг сумузунда «Бурунгаар» колхозтуң чылгычылары Анай-оол, Дондар, хойжулар Чадамба, Додуңмаа, инекчи Мандараа олар 1638 баш малды чайлагларда үндүрген.

Ол ышкаш Шверник аттыг колхозтуң малчыннары чайлагларже организастыг 412 баш малдарны үндүргеннер.

Х. САРЫГ-ООЛ.

Шупту-ла бижиктиг болур дээш!

„Чону бижик-билиг чок чуртка коммунистиг ниитилелди тургузуп болбас...“

(В. И. ЛЕНИН).

Ажылымның дуржулгазы

Эрткен 1949—1950 чылдарның кыжынында мен Ленин аттыг колхозтуң 39 бижик билбес колхозчуларын бижикке өөредири-биле хүлээп алгаш, оларнын 36-зын бижикти саат чокка номчуур болгаш бижиир кылдыр өөреткен мен.

Бо 1950—1951 чылдарның кыжынында 34 бижик билбестерни, биче бижиктиглерни база өөредири-биле хүлээп алгаш, тускай бөлгүмну организастап, ооң ажылын эрткен чылдың октябрь 29-тэн эгелээш, бо чылдың июнь 5-ке чедир үзүктел чок чорудуп келген мен. Эрткен 7 айларның дургузунда бөлгүм 56 катап хичээлдээн.

Өөредип кыштааным 34 кижиниң 32-зи программаны чедиишкиннии-биле өөренип доосканн. Оларның иштинде мурнунда бижикти мырыңай билбес турган Даваа, Дыртык-Кара, Севилбаа, Сереңмаа, Биче-оол, Сыгыр-оол олар өөредилгезин үгле «5» демдектиг доосканнар.

Чаа социалистиг амыдыралдың тургузукчузу—ажылчы чоннуң культурлуг деңнелин бедидер болгаш эртем билиг-же оруктуң шаптык ужураштырыкчызы—оларның бижик билбес чоруун узуткаар дээш, мен бодумнуң бүгү-ле арга, хүжүмну кызыгаар чогу-биле үндүрүп келген мен. Чоннуң бижик билбес, бижикти биче билир чоруун узуткаарының айтырыы—совет башкы мээң бир эң чугула болгаш хүндүлүг сорулгамдыр деп чүвени, ук даалганы хүлээп алган хүнүмден эгелээш-ле ылаптыы-биле билип келген мен.

Мээң мурнумга бергелер хөйү-биле таваржып турган. Ынчалза-даа оларны шыдамыы-биле ажып шыдаан мен. Бөлгүмнүң өөреникчилеринге мен эге бажында үжүктерниң тус-тус элементилерин чурудуп, оларны бүдүн үжүктер кылдыр тудуштур шыйдырып туруп өөредип эгелээн мен. Ол арга кончуг таарымчалыг болган. Ооң соонда шингээтинген үжүктер-биле аңгы-аңгы сөстер тургустурар аргаже кирдим. Үжүктер-биле бүдүн сөстер бижиптер апарганда, «Үжүглелди» ийикпе бодумнуң улгатыр чуруп бижээним плакаттарны ёзугаар үжүглеп номчудар, домактарны номчуп шыдаар чаңчылга өөреникчилеримни чоорту өөредип келген мен. Допчузу-биле чугаалаарга, номчулга болгаш бижимел ажыл биске деңге чоруп келген. Шак ындыг аргаларны кезек үеде аралаштыр ажыглап келгенимниң түңнелинде, өөреникчилер кыска домактарны келдирлей аарак номчуур-даа, чевен-даа бол, бижиптер апарганнар. Өөредилгезинге четикпейн, өөрүнден хожудап каап турганнарны мен ийи-чаңгыстап өөредип, немелде кичээлдерни үзүктел чок кылып турган мен.

Бижикке өөредириниң бүгү үзүн-баазын аргаларын дээс-дараалай ажыглап, ылаңгыя «Үжүглелдиң» баштайгы кезинде материалдарны болгаш көргүзүп херектелдерин (кезинди үжүктерни, олардан кожуп тургускан бөдүүн сөстерлиг домактарны болгаш өскелерни-даа) үргүлчү хереглеп келгенимниң ачызы-биле бөлгүмнүң өөреникчилери уламна мергежип, номчуур-даа, бижиири-даа чоорту экижип кел чораан. Оларның билиниң өзүлдезин барымдаалап, мен өөредилгениң оон ыңайгы базымнарынча шилчип, элээн хөй сөстерлиг, узун домактарны «Үжүглел» иштинден номчудуп-даа, бижидип-даа эгелээн мен.

Өөреникчилерниң билии шак ынчаар быжыгып келгенде, боттарынга белен домактар чогаатырып бижидеринге үгле «Үжүглелден» эвес, харын өске номнардан, солуннардан кыска домактарлыг текстилерни номчударынче, аас-биле рассказтар, тоожургу чугаалар, чамдыкта тоолдар чугааладырынче, номчаанындан допчу түңнелдер үндүрериче шилчип кирген мен. Оон ыңай улуг улустуң чугаа домааның культуразын көдүрер, ылаңгыя оларның домаан сайзырадып литераторжудар ажылды база эвээш-даа бол чоруткан мен.

Өөредилгениң сөөлгү үезинде өөреникчилеримге орфографтыг дүрүмнүң эң бөдүүн, амыдыралга чугула хереглеттинер таварылгаларын база таныштырып өөреткен мен. Бижик өөредилгезин чорудары-биле кады, өөреникчилер ортузунга политиктиг тайылбыр ажылын, ылаңгыя коммунизмниң улуг тудугларының, Сталинчы Конституцияның, колхоз тургузуунуң, ССРЭ-ниң даштыкы политиказының, бүгү делегей болуушкуннарының болгаш өскелериң-даа дугайында беседаларны, номчулгаларны үргүлчү кылып келген мен.

В. ПЕТРОВ,
Шагаан-Арыг чеди чыл школазының башкызы.

Обласка бижик билбес чорукту узуткаар дээш демиселди улам күштелдирер

1951 чылдың март 20-де болуп эрткен ВКП(б)-ниң Тыва обкомунуң бешки пленуму бижик билбес чорукту 1951 чылда узуткаар дугайында шиитпирни хүлээп алган. ВКП(б) обкомунуң пленуму партия, комсомол, профэвилелдериниң болгаш хөй-ниити организацияларының мурнунга ол талазы-биле улуг ажылдарны чорударының дугайында солулганы салган.

Пленумнуң эрткенинден бээр үеним иштинде бо ажылдың чоруп турары экижээн, эң ылангыя Сүт-Хөл, Каа-Хем районнарында элээн эки чоруп турар.

Сүт-Хөл районда 30 бөлгүмнер тургустунган. Ында 395 бижик билбес болгаш 254 биче билирлерни өөредип турар. Чүгле Киров аттыг кедээ ажыл-агый артелинде безин бижик өөренириниң 13 бөлгүмү бар. Ында 132 бижик билбес болгаш биче билир колхозчуларны хараа туткан. Каа-Хем районда 23 бөлгүм тургустунган болгаш ында 55 культармейжилер 132 бижик билбес болгаш биче билирлерни өөредип жирипкен.

Бо чугула ажылды чүс-чүс янзыбүрү профессияларлыг кижилер боттандырбышаан, пленумнуң шиитпирин күүседип эгелээннер. Областың эң эки культармейжилеринде санатырып турарлар хөй. Чижээ: Баян-Колда кызыл өг эргелекчизи эш Биче-оол болгаш Чаа-Хөлде школа эргелекчизи эш Бады-Сүрүн эрткен чылын 42 кижини бижикке өөреткен болгаш ам 22 бижик билбестерни өөредип турар. Чөөн-Хемчик районда «Большевик» колхозтуң колхозчузу эш Аракчаа, Суг-Аксы суурда бажың эззи Ховалыг Көк дээш оон-даа өскелер бар.

Ынчалза-даа бижик өөредилгезиниң бөлгүмнеринде бижик билбес болгаш биче билирлер ам-даа долузу-биле хараа тутунмаан. Ол канчап-даа таарышпас болгаш четпес ажыл болур. Май 25-ке чедир медээден ап көөрге, Бии-Хем районда бижик билбес 62 болгаш биче билир 52 кижи, Чаа-Хөлде—168 бижик билбес болгаш 693 биче билирлер. Чөөн-Хемчикте—362 кижи, Эрзинде — 541 кижи өөренмейн турар.

Бижик өөредилгези Чөөн-Хемчик, Барыын-Хемчик, Таңды, Бай-Тайга районнарында тергиин багай чоруп, дыка хөй кижи бижикке өөренмейн турары кончуг үстпес.

Бижик билбес кижилерни чаңгыстап өөредир арга багай тургустунган. Эң ылаңгыя Бии-Хем, Чаа-Хөл, Өвүр, Тес-Хем районнарда шак ынчаар өөредир чорук мырыңай болдунмайн турар. Бо улуг болгаш алдарлыг ажылче башкыларның киржилгези чамдык районнарда кончуг четпес. Ылаңгыя Бай-Тайга, Барыын-Хемчик, Эрзин районнарының башкылары ол чугула ажылга кончуг хошкак киржип турар. Бо четпес чорукту ол районнарның партия, комсомол организациялары, райкүүскомнар болгаш улус өөредилге органнары доп-дораан чайладыр хемчеглерни ап чорудар ужурлуглар.

Бистиң областың бижик билбес улуг назылыг бүгү чурттакчыларын бижик-биликтиг болдурары, оларның культурлуг деңнелин бедидер дээш демиселди чидии-биле күштелдирер херек. Ынчангаш чер-черниң партия, комсомол, профэвилел организациялары болгаш областың хөй-ниитизи боттарының бүгү күштерин ол чугула кампанияже угландыр салза чогуур.

И. ПРИНЦЕВ,
область башкыларының билиг, мергежилин бедидер институтуң директору.

Культармейжиниң ажылы

Бижикти биче билир болгаш билбес чорукту узуткаарының бөлгүмүн Таңды районнуң Межегейде тыва школаның чанында чурттап турар колхозчуларның ортузунга организастап тургускан. Бөлгүмнүң башкызынга комсомолчу башкы Оюн Камаа томуйлатырган, кичээлдер үргүлчү болуп тургулаан.

Бижик бөлгүмүнде 22 кижи өөренип турар. Бижик өөредилгези эгелээриниң мурнунда элээн чамдык кижилер чаңгыс үжүк-даа танывас, мырыңай бижик билбес болуп турган. Шак ындыг кижилерни бижикке дүрген-не өөредип аптарь берге турган. Камаа оларны бижикке ийи ай ажыг өөредип келгениниң түңнелинде, оларның хөй кезии бижикти номчуп турар апарган.

Бижик биче билир кижилерге санадып турган О. Сидемаа, О. Дижитмаа болгаш оон-даа өскелер бижикти эки билир кылдыр өөренип албышаан, өскелерни бижикке өөредир чорукка дузалажып турар. Бөлгүмнүң башкызы болза, агар айтырыгларны бөлгүмнүң дыңнакчыларынга тайылбырлап, таныштырып турар. Башкы Камаа болза бөлгүмде өөренип турар кижилерни шупту-зун бижик билир кылдыр өөредир дээш дыка ажылдап турар.

В. ТУМЕТЕЙ.

Өвүрде бижик өөредилгези

Өвүр районда бижик билбес 259, бижикти биче билир 374 кижилер бар. Олар бижикти билбестерниң болгаш биче билирлерниң 38 бөлгүмнеринде хаара тутунган. Оларның 482-зи бөлгүмнерде доктаамал өөренип турар. 38 культармейжилерден эштер М. Базыр-оол, М. Биче-оол, Дугаар, Кызыл-оол, Има олар эки ажылдап турар.

М. ДЕЛГЕР.

„Бүгү ажылчыннарны болгаш тараачыннарны культурлуг, эртем-билиглиг кижилер болдурар күзелдиг бис...“

(И. В. СТАЛИН)

Мээң бөлгүмүм ажылы

1951 чылдың январь айда ВКП(б)-ниң Улуг-Хем райкому мени бистиң колхозта бижик билбес болгаш бижикти биче билир колхозчуларның ортузунга бижик өөредилгезин башкылаарының культармейжизинге бадылаан чүве. Ол меңээ хүндүлүг ажыл, улуг аас-кежик болган.

Большевик партияның комсомолчу меңээ көргүскен ол идегелин ак-сеткилдиг күүседир дээш, ук чаагай хереки изиг чүткүл-биле ол дораан-на боттандырып эгеледим. Колхозта партия эге организациязының, колхоз баштаар черинің үзүп бергени 22 бижик билбес колхозчуларны бир бөлгүм кылдыр организастааш, ажылдап-ла эгелээн мен.

Ынчаарга бир талазында башкы ажыль кылып чорбаан, ийи талазында дуржулга барык чок болганда, ол ажылды кылыры баштайгы дээрезинде меңээ дыка берге болган. Ындыг болза-даа, колхозта эге школа башкыларының ылаңгыя ооң эргелекчизи Ондар Баазаңович Дандар-оолдуң хүн-бүрүдеги дузаламчызы-биле ажылдавышаан, улусту бижикке өөредириниң нарын, берге аргаларынга чоорту өөренип, таваржып турганым бергелерни ажып шыдаан мен.

Өөредилгениң баштайгы каш неделяларында бөлгүмнүң өөреникчилеринге тус-тус үжүктерни танылып билиндириниң эге аргазы — чурук дамчыштыр өөредир арганы хереглеп, ооң-биле чергелештир, үжүктерниң аңгы-аңгы кезектерин кыдыраштарга шыйдырып турган мен. Элээн үр ынчаар өөредип чорумда, улузум чамдык үжүктерни таныптар ийикпе оларны бижиптер-даа апарганнар. Ооң сөөлүнде сөстердеп үжүктерни танып үжүглөэрин, билири үжүктерден тургустунган сөстерни комжуп номчуурун болгаш бижиирин, ажык болгаш ажык эвес үннерниң ылгалын өөреткен мен.

Кичээл бүрүзүнүң чартык кезии номчулгага, чартык кезии бижиир ажылга чарыгдатынып келген. Бижик өөредилгезинге мен ноолдуунда «Үжүглелди» ажыглап, ол иштинде тус-тус үжүктерге холбаштырган бөлүктерни номчудуп, бижимел текстини бижидип турган мен. Ындыг аргаларны хереглеп, бажың онаалгазын арбыдады берип турганымның кырындан өөреникчилеримниң билии кичээл бүрүзүнге көскүзү-биле улам-на өзүп кел чыткан.

Номну номчууру болгаш бижикти дыңнап-даа өтүндүр-даа бижиири экижип келирге, узун домактыг текстилерни номчудуп, бижидип, оларның утказын кысказы-биле тайылбырлаар чаңчылдарны чоорту калбартып келген мен.

Үжүглелден алган эгелер ийикпе аңгы-аңгы домактардан аңгыда, өске номнардан алдынган амыдырал-биле холбаалыг солун рассказчыгаштарны номчутпушаан, оларны харылзаалыг каш бөлүк домактарга чардырып сайгартыр арганы сөөлзүреди база хереглеп эгелээн мен. Өөреникчилерге улам сонуургалдыг болуп, оларның номчуксаар, бижиксээр идепкейи чайгаар өзүп олурар болду.

Номчуур, бижииринің чаңчылдары элээн быжыга бергенде, эге школаның өөредилге номнарындан ийикпе солуннардан, база чечен чогаалдың тыва дылда номнарындан элээн узун кестичи рассказ хевирлиг чугааларны хөйү-биле номчудуп, оларның допчу планнарын кыдырааштарга чогаатырып тургаш, бижик ажылының практиказынга база өөредип алган мен.

Ам мээң өөреникчилерим боттарының допчу намдарын, билдириишкин, шынзылга чергелиг үүлдерни бөдүүнү-биле бижип шыдаптар апарганнар. Мээң бөлгүмүмнүң өөреникчилериниң Чолдак, Чолдак-оол, Долума, Долбаа дээн ыскаш кижилер үргүлчү чедиишкиннг өөренип келген болгаш ам оларны эки бижиктиг кижилер кылдыр санап-даа болур. Бөлгүмнүң өөредилгези часкы тарылга үезинде үзүктелип келгени-биле программа ёзугаар өөрензе чогуур үүлдер ам-даа элээн. Ынчангаш бистиң бөлгүм бодунуң ажылын ам-даа үргүлчүлээр.

Ынчаарга бистиң колхозтуң кежигүннериниң бижикти шуут билбес 18 кижи, оларның аразында коммунистер 7, бижикти биче билир 51 кижи ам-даа бижик өөредилгезинде хаара туттунмайн турарын база демдеглээр херек. Амгы өөредип турарым 22 кижиниң өөредилгезин чедиишкиннг доосказ, арткан улустарны өөредиринче эгелеп жирер деп күзелдиг мен.

Д. БАРЫШ,
Улуг-Хемниң «Кызыл тук» колхозта комсомолчу культармейжи.

Тыванын бүгү чонун бижик-билиглиг болдураалынар

ВКП(б) обкомунуң бешки пленуму 1951 чылда обласка бижик билбес чорукту узуткаар болгаш Тыванын чону шупту бижиктиг область кылдыр хуулдурары деп, улуг политиктиг чугула ужур-дузалыг дайынчы сорулганы областың бүгү парторганизациязының мурнунга шынгыызы-биле салган.

Пленумнуң болуп эрткенинден бээргү үеним дургузунда улуг назылыг чурттакчы чонну бижикке өөредириниң талазы-биле ажыл чамдык районнарга, ылаңгыя Сүт-Хөлге (ВКП(б) райкомунуң секретари эш Агбаан, райкүүском даргазы эш Чүлдүм), Каа-Хемге (ВКП(б) райкомунуң секретари эш Хорлуг-оол, райкүүском даргазы эш Дежнев) өскелерге-даа, көскү илерээшкинни чеьдип ап шыдаан.

Сүт-Хөл районунда 395 бижик билбестерни, 254 биче бижиктиглерни хаара туткан 30 бижик бөлгүмнери чедиишкиннг ажылдап турарлар. Ол районнуң кедээ ажыл-агый артельдеринде колхозчу тараачыннар бижик өөредилгезинге улуг сонуургал-биле өөренип турарлар. Чижээ, Киров аттыг колхозта организастап тургускулаан 13 бижик бөлгүмнеринде бижик билбес болгаш бижикти биче билир 165 колхозчулар өөренип турар.

Каа-Хем районунда 23 бижик бөлгүмнери тургустунган. Оларда 55 культармейжилер 132 бижик билбестерни, 128 биче бижиктиглерни башкылап турар. Ол ышкаш 32 кижини ийи-чаңгыстап өөредип турар.

Янзы-бүрү ажыл мергежилдиг, янзы-бүрү назын харлыг каш-каш чүс кижилер партия обкомунуң ол шиитпирин улуу-биле чүүлаүнүп, чурттакчы чонну бижикке өөредириниң ол нарын болгаш берге, ынчалза-даа алдар, хүндүлүг ажылынче сорук кириишкиннии-биле эгелеп кирипкеннер. Областың эң эки культармейжилериниң аразында Бии-Хемниң Баян-Колда кызыл өг эргелекчизи Т. Биче-оол, Улуг-Хемниң Шагаан-Арыг чеди чыл школазында башкы В. Петров, Чаа-Хөлде школа эргелекчизи, 42 кижини бижикке өөреткен болгаш ам 22 кижини өөредип турар Бады-Сүрүн, Улуг-Алаак эге школазының башкызы А. Монгуш, Чөөн-Хемчикте «Большевик» колхозтуң колхозчузу Аракчаа, Суг-Аскы суурда бажың эззи К. Ховалыг дээш өскелер-даа бар.

Бижик өөредилгезин чедиишкиннг чорудар болгаш ВКП(б) обкомунуң бешки пленумунуң шиитпирлерин чугаажокка күүседиринге херектиг бүгү күштер, таарымчалыг байдалдар бисте бар дээрзин мурнакчы районнарның, сумударның, колхозтарның ажылының дуржулгазы көргүзүп турар.

Ындыг болза-даа, ажылдың байдалын ниити областыы-биле алырга, ам-даа экижээн деп чугаалап болбас. Бүгү-ле бижик билбес болгаш биче билир кижилерни өөредилгеге хаара тудар дугайында пленумнуң кол негелдези амдыгаа чедир күүсетинмээн. Өөредилгеге кайы хире хөй кижилерниң хаара тутунмааны дараазында саннардан көөрге-ле илден.

Бо чылдың май 15-теги байдалды ёзугаар алырга, Бии-Хем районунда 112, Чаа-Хөл районунда 861, Чөөн-Хемчик районунда 362, Эрзин районунда 541 санныг бижик билбес болгаш бижикти биче билирлер өөредилгеде хаара туттунмаан. Бай-Тайга районнуң төөгүнде бөлүн 89 бижик билбес болгаш биче билир кижилер өөредилгеде хаара туттунмайн турарын алгаш хөөрге, ол районнуң партия, совет организациялары пленумнуң үндүрген шиитпирлериниң күүселдезинге кайы хире харыысалга чок болганы мырыңай-ла тодаргай-дыр. Мынчангаш бижик билбес болгаш бижикти биче билирлерниң бүгү контингентизин өөредилгеге доп-дораан ыяавыла хаара туткан турары эргежок чугула.

ВКП(б)-ниң чамдык райкомнары культармейжилерни шилип тыпкылааш, оларны боттарының бюроларынга бадылаарының айтырыынга элээн харыысалга чок байдалды көргүскеннер. Партия обкомунуң пленуму культармейжилерни ВКП(б) райкомнарының бюроларынга ыяавыла бадылаар дугайында шиитпирни үндүрерде, культармейжилерниң авторитедин быжыглаар, оларның харыысалгазын бедидер, бижик өөредилгезинге удуртулганы экижидер, райкомнар-биле бижик бөлгүмнериниң, оларның удуртукчуларының харылзаазын улгатырар чорук, чурттакчы чоннуң бижик өөредилгезинге улуг рольди ойнаан турарын барымдаалаан.

Ынчаарга Тожу районунда 45 культармейжилерниң чүгле 15-жин, Эрзин районунда 28 культармейжилерниң чүгле 10-ун, Өвүрде 31 культармейжилерниң чүгле 8-зин бадылаан чорук, пленумнуң ол айтыышкынын билбейн, ооң күүселдезинге чурум чок байдалды көргүскени кылдыр көөр херек.

ВКП(б)-ниң Чаа-Хөл райкому культармейжилерниң шилилге, бадылаашкынын райкомнуң пропаганда болгаш агитация хилдизиниң эргелекчизинге даасскан турганы-биле, шилип алыышкынны болгаш бадылаашкынны ол бодунуң турязы-биле чорудуп келген. Ол янзылыг аарыглыг четпестерни кыска хуусаада чайладып узуткааш, культармейжилерни партия обкомунуң шиитпири ёзугаар ВКП(б) райкомунуң бюрозунга ыяавыла бадылаан турар чорукту хандырары эргежок чугула.

Ол ышкаш, кижилерни ийи-чаңгыстап туруп бижикке өөредирин чедир үнелеп көрбес чорук, области ам-даа мурнукузу хевээр уламчылавышаан турарын бижик өөредилгезинде улуг четпестерниң бирээзи кылдыр демдеглезе чогуур. Ындыг байдал Бии-Хем, Чаа-Хөл, Барыын-Хемчик, Өвүр болгаш өске-даа районнарда хөйү-биле илереп турар.

Бижик билбес чорукту узуткаарының херээнге башкыларның киржилгези чамдык районнарда сөөлгү үеде элээн күштелип турарын эки талалыг болуушкун кылдыр санаары чугула. Бии-Хем районнуң бижик өөредилгезинде 30, Чөөн-Хемчикте—41 башкылар культармейжилер болуп ажылдап турарлар. Ынчалза-жок, ол айтырыг өске бүгү районнарда бир дески ындыг эвес. Бай-Тайга районнуң бижик өөредилгезинде чүгле 2, Сүт-Хөлде—9, Эрзинде 5-ле башкы киржип турар. Ол талазы-биле Облоно-даа, тус-тус районнарның улус өөредилге килдистери-даа буруулуг, чүге дизе, ВКП(б) обкомунуң бешки пленумунуң шиитпирлерин күүседиринге башкыларның рольдиг болурун, бис оларга четпес таныштырып, оларның мурнунга негелдени ыракта-ла кошкак тургузуп келген бис.

Улуг назылыг чурттакчы чоннуң ортузунга бижик өөредилгезин күштелдирер талазы-биле комсомол организацияларының сорулгаларының дугайын ВЛКСМ обкомунуң чоокта чаа болуп эрткен пленумунга база чугаалажып эрткен. Ол пленумга Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозта комсомол организациязының секретари Сержиңмаа, Сүт-Хөл районнуң Киров аттыг колхозта комсомол организациязының секретари Сары, Чаа-Хөл районнуң Кызыл-Даг сумузунда Ондар, Бай-Тайга районда башкы С. Дарыймаа, Чөөн-Хемчик районнуң Баян-Талада башкы Көкпаанак ышкаш, ол ажылдың өске-даа эң эки организакчылары—комсомолчу культармейжилерниң аттары диңмиттии-биле үнүп турган.

Пленум комсомол организацияларының ажылында бар улуг четпестерни чидии-биле илеретпишаан, областың комсомолчуларының бижик-билик дээш демиселинің калбак программазын демдеглеп айыткан.

Чоннуң бижик билбес чоруун узуткаарының херээнге кандыг-даа киржилге чок, областың профэвилел чөвүлелин (эш Воеводинни), ол ышкаш культурачырыдыышкын килдизин (эш Самбаны) чидиг шүгүмүүлелге таварыштырза чогуур.

Эргиниң бүдүүлүк карангы чоруунуң аар-берге артынчызы—бижик билбес чорукту узуткаарынга партия, советтиң бүгү активи хамыктың идепкейлиг киржилгени хандырган турар ужурлуг.

Тыванын чону шупту-зу-ла бижиктиг область кылдыр хуулдурары хүн-бүрүнүң эң күжениишкиннг ажылын, бүгү совет, хөй-ниитиниң доктаамал сагыш салыышкынын негээр.

Тывага бижик билбес болгаш бижикти биче билир чоруктуң бүрүн узуткалыышкыны болза, ленинчи-сталинчы национал политиканың байырлалы, бистиң областың политиктиг болгаш культурлуг амыдыралынга улуг болуушкун болуп арттар ужурлуг.

Н. СЕРДОБОВ,
областың улус өөредилге килдизиниң эргелекчизи.

Улуг-Хем районнуң Киров аттыг колхозта бижик бөлгүмүнүң кичээли.

Бөлгүмнү колхозта эге школаның эргелекчизи Доңгак Дамдынчапович Аракчаанның даштын шыкта башкылап турары.

Чурукта: Доңгак Аракчаа, ооң өөреникчилери Т. Аракчаа, О. Өшкү-Саар, Д. Ханды, Д. Тамбуваа, Д. Чанзанмаа оларның кичээлдеп олурары.

Чуруу: А. Ермолаевтиң.

Улустар Тайбыңның Пактызын чарарын негеп турар

(„Быжыг тайбын дээш, улус демократиязы дээш!“ деп солуннуң арыннарындан)

Румыниянын Бухарест хоорайынта „Быжыг тайбын дээш, улус демократиязы дээш!“ деп солуннуң өөлчеглиг дугаары үнген.

„Массалыг организацияларга коммунистерниң ажылын күштелдирер“ деп мурнуку үүлүвде тайбын, демократия, социализм дээш демиселге ажылчы чоннарның массалыг организацияларының улуг чугула ужур-дузазын айтып турар. Национал хамаарышпас чорук болгаш улустарның хосталгазы дээш, тайбын дээш, демократия дээш, социализм эн-не шынчы демиселчилер болур коммунистиг болгаш ажылчын партиялар демократтыг массалыг организацияларга идепкейин бедидерин, оларның дайынчы байдалын бедидерин, оларның ажыл-чорудулгазын шын углап башкарарын бүгү хемчеглер-биле чеҗип албышаан, ол организацияларны быжыглаар, калбартыр дээш могаг шылаг чок ажылдап турарлар деп солун айтып турар.

Тайбын талалакчыларының шимчээшкининде, массалыг организацияларда Францияның болгаш Италияның коммунистиг партиялары дыка улуг ажылды чорудуп турар. Он-он мун француз болгаш итальян коммунистерниң чер-чернин тайбын комитеттериниң ажыл чорудулгазынга идепкийлиг болгаш кызымакай киржилгези болза, чонну оларның политик болгаш шажын чүдүлге талазы-биле сагыш бодалы, база ангы ызыгууру хамаан чокка тайбын дээш демиселче, Тайбын Пактызын чарары дээш кампанияны бүгү хемчеглер-биле калбартырынче мобилизастаарынга дузалаар. Францияның коммунистериниң металлистерниң, дагжыларының, транспортчуларының, порт ажылчыннарының профэвилелдериниң ажыл-чорудулгазынга киржилгези ажылчыннарның чоокта чаа болуп өрткен ажыл соксадыышкынныг демиселиниң чедиишкининге, шериг материалдарын бүдүреринге болгаш дажыглаарынга удур ажылчы чоннуң организастыг шимчээшкини хөгжүдеринге дузалаан. Италияда 113 мун коммунистер профэвилелдериниң болгаш фабрик, завод комиссияларының удуртур ажылында киржип турарлар, 60 мун коммунистер кооперативтериниң мун-мун коммунистер өске-даа массалыг организацияларның удуртукчулары болуп турар.

Оон ынай солуннуң медеглеп турары болза: массага коммунистерниң ажылының кол аргазы болза, билиндирип сургаарының аргазы болур. Масса-биле билдингир дылга чугаалажып билири, массадан хоорулбазы, оларның эргеажыын камгалаарының кызымак демиселинге бодунуң үлегерин көргүзүп турган массаны билиндирип сургаары, массалыг организацияларның ажылында четпестери, частырыгларны билдилии-биле шүгүмчүлеп, ол частырыгларны, четпестерни эдип чазаарынга дузалаары коммунистерниң ол организацияларга ажылының карачаңгыс чогумчалыг, чугула арга хевири мындыг болур.

Солуннуң бир дугаар арнында улуг күрүнелерниң аразында Тайбын Пактызын чарар дугайында Кыйгырыгның адаанга ат салыышкынының дугайында янзы бүрү чурттардан келген медээлерни парлаан. Польшада дөрт хүннүң иштинде—майның 17-ден 20-ге чедир 15 миллион ат салган бюллетеньверни чыып алган. Болгарияда май 21-ге чедир Кыйгырыгның адаанга 5, 5 миллион хире кижи ат салган. Италияның чамдык хоорайларынга Кыйгырыгның адаанга ат салыышкынын өнир чылын Стокгольм Кыйгырыының адаанга салган аттардан дыка хөйү чыып алган.

„Француз улус америк өжелелге удурлавып турар“—деп өгелиг Парижтен Рөис Луиниң чоруткан чагаазын солунда парлаан. Совет Эвилелинге, улус демократиязының чурттарынга удур агрессияга хереглээр баазаларны калчаалыы-биле белеткевишаан, америк империалистер Франциянын чурттун өжелеп алырын боттандырып турар. Америк империалистер Франциянын 6 улуг шериниң далай баазаларын ажыглап турар. Ам чоокку үеде олар 25 аэродромнарны, агаар шериниң баазаларын өөлеп алырлар. Америк шериглер 7 хоорайларның казармаларында турып турар, чурттун чөөн можуларынга 200 мун америк солдаттарны тургузарын эрге-чагырга белеткеп турар. Ниитизи биле алырга Францияның бүгү 90 можуларының 57-зи америк өжелелге кандыг бир хевир-биле таварышкан.

Америк өжелелге удур күчүлүг шимчээшкин бүгү Францияда калбаргаан. Ла-Паллистиң, Бордонун болгаш өске-даа порттарның ажылчыннары американчыларның Францияда складтарга шыгжаар, азы Барыын Германияже, Титонун бөлүүнче чорудар деп бодаан боочепсээн дүжүреринден ойталааны-биле демиселге үлегер чижээн көргүскен. Шераур деп порттун ажылчыннары америк боо-чепсекти дүжүрбейн ажылын каапкаш чоруй баргаанар. Порт ажылчыннарының үлегерин өске ажылчы чон эдертип турар. Америк өжелекчилер Гаврадан Парижке чедир нефть дамчыдылгазын кылыр деп шиитпирлээннер, ынчаарга Париж районунуң тараачыннары оларның шөлдери-биле нефть дамчыдылгазын чорударынга удурланып үнгеннер.

Америк өжелелге удур демиселди Францияның коммунистиг партиязы—чурттун национал эргеажыының, национал хамаарышпазының эн-не шынчы камгалакчызы болур ажылчын ангының партиязы болур.

Румыниянын ажылчын партиязының Политбюрозунуң кежигүнүнге кандидады Киву Стойканың „Румыния Улус Республиказында планныг ажыл-агый“ деп үүлүвде Румыниянын планныг ажыл-агыйының чедиишкиннериниң дугайын бижип турар.

Бүдүрүлге хөгжүлдезиниң күрүне планын Румынияга эн-не баштай 1949 чылда чоруткан. Планныг ажыл агыйының ийи чылдарының иштинде чүрттүн үлетпүр бүдүрүлгези ийи катап өскен, ол болза, дайын мурнунда эң бедик деннелинден дыка ажыг. 1951 чылдың январь 1-ден өгелээш улус ажылагыйын хөгжүдериниң болгаш чуртту электрификастаарының беш чыл планын Румыниянын ажылчы чону боттандырып өгелей бергеннер. Ол план болза, социализмниң экономиуг үндезиннерин тургузарының улуг программазы, социализмниң күштери капитализмге удур шаап халдаарының планы болур. Беш чыл планының үндезини болза, чуртту социалистиг индустриализастаары болур. Беш чыл планының төнчүзүнде Румыния Улус Республиказы мурнакчы социалистиг үлетпүрлүг болгаш механизастатынган көдээ ажыл-агыйлыг чурт болу бээр. Ажылчы чоннуң амыдырал байдалының деннели 1955 чылда 1950 чылга деннээрге 30 хуу бедээн турар.

Көдээ ажыл-агый талазы-биле Румыниянын беш чыл планында көдээ социализмниң оруу-биле хөгжүүрүн, көдээде капиталистиг идегеттерге, бир дугаарында кулактарга удур демиселге ажылчын аңгы-биле ажылчы тараачыннарның эвилелин улам-ва быжыглаары көрдүнген.

Солун редакциядан бижээн „КНО нун чаа бужар-баҗык шиитпири“ деп үүлүдү база парлаан. Ында Ыракы Чөөн-чүкке кем-буруулуг хөрөк үүлгедиишкинин күштелдиреринге Катышкан Национал Организациязын америк империалистерниң ыят чок ажыглап турарын илередип турар.

„Кыдат Улус Республиказын „агрессор“ деп чарлаар дугайында бодунуң мурнуку шиитпири биле КНО-нуң американчытынган хөй кезии болза, америк миллиардерлерниң эрге-ажыы тайбың камгалалының, чөптүг болгаш хоойлулуг чоруктун эрге-ажыындан үнелиг болгаш бедик, чоок деп көрүп турарын көргүскен. Кыдат Улус Республиказынче бараан киперин хоругдаар дугайында КНО нуң Ассамблеязының шиитпири—ол бужар-баҗык оруктун чаа базымы болур“ деп солун бижип турар.

„КНО-нун чаа дүрүм чок шиитпири бодунуң авантюразы-биле будулган агрессорларның байдалын өкижидер өвес, харын улустарның ооң иштинде америк улустуң удурланыышкынын улам-на күштелдирер, дайын кыпсыкчыларының чимзениишкининге оларның серемчилелин дыңзыдар“—деп солун түнүп турар.

Венгриянын ажылчы чоннар партиязының ТК-зының кежигүү Андора Берениниң „Титонун бөлүү национал көрүшпес чорукту кыпсып турар“ деп үүлүн база парлаан. Титонун бөлүү бодунуң тергииделин национал көрүшпес чорукту кыпсыры-биле, шовинистиг хоп-меге-биле холбаштырып турар. Шовинистиг өнчүк чөңгөө титочуларга Югославияның улузун мелеөөринге, капитализмни катап тургузары-биле холбашкан аш-чутту, кинчини олар удурланыышкын чокка чүүктеп эртиреринче албаадаарынга, Титонун чуртту садыпканы даштыкы империалистерге удур Югославияның улузунуң национал улурланыышкынын кошкадырынга хегектиг болуп турар. Адактың сөөлүнде Совет Эвилелинге, улус демократиязының чурттарынга, Кыдат Улус Республиказынга удур өжөөннешкек чорукту нептередип турар чорук болза, тайбынның, демократияның болгаш социализмниң лагеринге удур америк, англи разведкавын даалгазы-биле чорудуп турар өнчүк чөңгөөлиг кем-буруулуг политиказын илередип турар.

Титонун дээрбечилери дайын калчаарелын, шовинистиг өнчүк чөңгөөни күштелдирер сорулга биле улус-демократтыг чурттарга удур өнчүк чөңгөөвин эн-не янзы бүрү хевирлерин—кызыгаар эртип үрээринден, кызыгаарга улус оорлап алгаш баар болгаш өлүрер чоруктан өгелөөш улус демократиязының чурттарының өлчин черлеринге, ооң ажылдакчыларынга халдаар чоруктарга чедир янзы-бүрү аргаларны хереглеп турар. Титонун бөлүү Югославияда чурттап турар албания, венгер, румын, болгар болгаш өске-даа национал улустарны араатан ёзузу-биле базып турар. Ынчалза-даа шовинистиг өнчүк-чөңгөө Титонун бөлүүнүн күжүн улгатырып турар өвес, харын ооң сулазының болгаш сандараашкынының үндезини болур. Шовинистиг хоп-меге Титонун ам дээрезинде туттунуп турар үндезинин калбартып, быжыглап шыдавас, харын чер-ле кошкак үндезинни улам-на кошкадып турар.

Солунда Италияның коммунистиг партиязының удуртулгазының кежигүү Мауро Скочимаронуң Италияда можулар сонгулдаларынга белеткелдериниң дугайында үүлүн, Великобританияның Коммунистиг партиязының Күүсекчи комитединиң партия чырыдыышкын килдизиниң эргелекчизи Джеймс Клугманның, Великобританияның Компартиязының партия чырыдыышкынының дугайында үүлүн, Ян Марек-тиң политикгиг үүлдерин болгаш өске-даа материалдарны парлаан.

Барыын Германияны катап боо-чепсеглээринге удур

БЕРЛИН. Июнь 3-те, эртенгиниң 8 шакта Германияның демократтыг республиказында болгаш Берлинниң демократтыг секторунда улустун санал чыылдазы эгелээн. Немец улуска шиитпирлээри-биле «катап боо-чепсеглээшкинге удур болгаш 1951 чылда Германия-биле тайбыңның хөрөөзин чарар дээш шимчээшкинге киржир силер бе» деп айтырыгны тургускан.

Улустуң санал чыылдазы үш хонукта үргүлчүлээн. Ынчалза-даа бадылаашкынның баштайгы шагында-ла илерээни болза, немец улус кыйгырыгны чангыс эп-сеткилдии-биле деткип турарын болгаш улустуң санал чыылдазының баштайгы хүнүнде-ле улус тайбын дээш чангыс аай Германия дээш демисежиринге бодунуң шиитпирлиин көргүскен. Чижээ, эртенгиниң 8 шак 30 минутада Бранденбургта Зейфтенберг округтун алды общиназының чурттакчылары 100 хуу бадылааннар.

Германияның демократтыг республиказының ажылчы чоннары тайбын дээш демиселге бүгү немец улустун тайбын болгаш аас-кежиктиг келир үези дээш демиселге бодунуң чүткүлдүүн тайбын демократтыг тургузутта киирип турар чаа бүдүрүлге чедиишкиннери-биле шынзыктырганнар.

Бадылаашкынын бээри-биле ўчасткага келген Бранденбургтун кан эзилдирер заводунуң ажылчыннары, улустуң санал чыылдазынга алдар болдуруп, чаа чеди дугаар шой эзилдирер печканы ажыглаче хуусаазындан ийи ай бурунгаар дужаадывыс деп чоргаары-биле демдеглээн.

Лейпциг университединиң профессору доктор Геор Майер урнаже бюллетеньни сукпушаан, чугаалааны болза: «Мен тайбың дээш бадыладым, эртем ажылы чүгле тайбың камгалатынган үеде кылдынып болур болгай. Бадылаашкынга киришпишаан, ооң-биле Барыын Германияда мөөн аны-дуңма улустуң катап боо-чепсеглээшкинге удур демиселин мораль талазы-биле деткип турарымга бүзүрээр мен».

11 шакка чедир республиканың чамдык хоорайларының улуг чурттакчыларының 30 хуузу бадылаан.

(СЭТА).

Тайбыңның Пактызы дээш!

БОЛГАРИЯ

СОФИЯ. Беш улуг күрүнелериниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга ат салыышкынының чылдазы Болгарияда улуг көдүрлүүшкүн-биле үргүлчүлеп турар. Дыка хөй околилерде улуг назылыг чоннуң шупгузу кыйгырыгның адаанга аттарын салганнар.

Тайбың камгалалының болгар комитединиң медээлеп турары болза, июнь 6-да Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга чуртта 5.620 мун хире кижи аттарын салганнар.

Ажылчы чоннар боттарының ат салыышкынын бүдүрүлгениң чаачаа тиилелгелери-биле болгаш чыл плавын хуусаа бетинде күүседириниң хүлээлгелери-биле быжыглап турар.

* * *

СОФИЯ. Болгарияның Тайбын камгалалының национал комитединиң сөөлгү медээзин ёзугаар алырга, Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга 5.600 мун кижи бодунуң адын салган.

Кыйгырыгның адаанда салган бодунуң адын Болгарияның ажылчы чоннары бүдүрүлгениң чаа чедиишкиннери-биле быжыглап турар. „Чиличена рука“ заводтун коллективи тайбыңның стахановчу өөлчөөнче киргеш, май айның бүдүрүлге планын 103 хуу күүсеткен. Тайбың дээш идепкейлиг демиселчи ол заводтун мастери Митко Тошев чаа станокту чогаалып кылган. Ол станок күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн ийи дапкыр улгатырар болгаш бүдүрүлгениң карылга-чидириин эн-не бичии хемчээлге чедир чиигедир. Митко Тошевтиң саналын бүдүрүлгелерге ажыглаар чорук күрүнеге чыл бүрүде хөй хөрөңгини камнап алырын хандырар.

„Черное море“ рудниктин коллективи, № 11 заводтун ажылчыннары болгаш чурттун өске-даа үлетпүр бүдүрүлгелериниң коллективтери Тайбыңның Пактызынга киргеш, бүдүрүлгенин улуг чедиишкиннерин чеҗип алган.

(СЭТА).

АНГЛИЯ

ЛОНДОН. Лондоннуң Степни деп ажылчын районунуң тайбын камгалалының чөвүлели беш улуг күрүнелер аразынга Тайбың Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга районда үш мун ажыг кижи ат салганын дыңнаткан.

Июнь 9 болгаш 10-да тайбың камгалалының англия комитединиң чыылдырар тайбың талалакчыларының конференциязынга ажылчын организациялар төлөөлер соңгуп турарын „Дейли уоркер“ солун дыңнадып турар.

Лландиднода (Соңгу Уэльс) автомобиль үлетпүрүнүн ажылчыннарының национал профэвилелиниң чыл бүрүде болур конференциязынга профэвилелдиң даргазы А. Дж, Робертс беш улуг күрүнелер аразынга пакты чарар дугайында негелдени деткиирин ажылчыннарны кыйгырган.

(СЭТА).

КАНАДА

ОТТАВА. Тайбың камгалалының канада конгрезиниң медээлеп турары болза, Канадада тайбың талалакчылары Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга ат салыышкынының чылдазының талазы-биле кампанияны күш киирип турар.

Ванкуверада мындыг лозун үнген: «Июльге чедир Стокгольм Кыйгырыының адаанга чыгдынганындан ийи катап хөй ат салыышкынын чыыр». Ооң-биле холбаштыр суббота бүрүзүнде хоорайның кудумчуларынга ат салыышкынының чылдазының талазы-биле кампанияны чорудар. Тайбың талалакчыларының чамдык комитеттери ат салыышкынының чылдазын бажыңнар кезип чорудуп турар.

(СЭТА).

Англияда хереглел чүүлдериниң өртээнин улгадыышкыны

ЛОНДОН. Англияның парлалгаларының медээлеп турары болза, бажың херекселдериниң өртээ мынчаар улгаткан: аъш-чем столунуң өртээ 10 хуу улгаткан, столовая стулунуң—12,5 хуу, уруглар орунунуң—14 хуу, аъш-чем кылыр черниң стулунуң—15 хуу.

„Дейли геральд“ солуннуң медээлээни болза, заводтарның столовояларының аъш-чеминиң өртээ удатпас 15 хуу чыгыы өзер.

Июнь 4-те улус дажыглаар машинага чоруурунуң өртээ база улгаткан.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалыныд июнь 9-та медээлээни болза, бүгү фронтуларга Улустуң армиязының кезектери кыдат эки-турачыларның сырый деткимчезиби-биле дайзынның удур атаказын чедиишкинниг ойтур шапышаан оларны дириг күштеринге болгаш техниказынга улуг чидириглерни таварыштырган.

Барыын талакы эрике Улустуң армиязының кезектери Хондон ортулуктун чоогунга коступ келген бир асминец пароходун сугже дүжүргеп.

* * *

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының июнь 10-да медээлээни болза, июнь 10-да Улустуң армиязының кезектери кыдат эки-турачыларның сырый деткимчези-биле сонгу Ионьчхонь, Хванчхонь, Янгу-Иньяже районнарынга дайзынның кадыг-дошкун атакаларын чедиишкинниг ойтур шаап, америк-англи шериглериниң дириг күжүнге болгаш техниказынга улуг чидириглерни таварыштырган.

Июнь 10-да истребительчи адыгжылар дайзынның 8 самолёдун аңдара аткан

(СЭТА).

Корей партизаннарның чедиишкинниг дайынчы чорудулгалары

ПХЕНЬЯН. Америк-англи өжелекчи шериглериниң удур атакаларын ойтур шаап турар Кореяның Улустуң армиязының кезектеринге корей партизаннар өрес-дидим улуг дузаны чедирип турар. Дайзынның тыылында улустуң өжөөн негеп алыкчылары дайзынның быжыглалдарын сандарадып, оларның харылзаазын үреп, дайзынның отрядтарынче халдаашкыннарны чорудуп турар.

Кореяның төп телеграф агентилелиниң демдеглеп турары болза, Ким Ын Бенниң командылааны партизан отряды дайзынның тыылынга чедиишкинниг дайынчы чорудулгаларны чорудуп турар.

Чоокта чаа улустуң өжөөн негеп алыкчылары боттарының дайынчы чорудулгаларының түннелин үндүрген. Дайзынга удур 39 тулчуушкуннарга дайзынның 8 мун ажыг кижизи өлүткен болгаш балыглаткан, 741 кижи туттурган. Шериг чепсектери хунаап алдынган, ооң иштинде пушкалар, аар пулемёттар болгаш өске-даа шериг чепсектери бар.

Ким Ын Бенниң партизан отряды чурттакчы чоннуң калбак деткимчезин ап турар.

(СЭТА).

Корей ажылчыннарның күш-ажылчы маадырлыг чоруктары

ПХЕНЬЯН. Бүгү чүвени фронутга, бүгү чүвени тиилелгеже—деп кыйгырыгның адаа-биле Кореяның улус-демократтыг республиказының фабрикаларының, заводтарының, шахталарының, рудниктериниң болгаш өске-даа бүдүрүлгелериниң ажылчыннары болгаш албан-хаакчыттары ажылдап турарлар. Дайын үезиниң кадыг-берге байдалдарында олар продукция үндүрүлгезинин улгадыышкыны дээш демисежип турарлар.

„Нодон синмун“ болгаш „Минчжу чосон“ солуннарның медээлеп турары болза, республиканың бүдүүлгелеринде күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидери дээш болгаш ийи дугаар кварталдың планын ажыр күүседири дээш чарыш калбаргаан.

Пан Ен Дюнун директорлааны заводту америк өжелекчилер үреп каапкан. Өжелекчилерни үндүр сывырганының соонда ажылчыннар заводту кыска хуусаада катап тургусканнар, ам завод ай санында-ла фронтуга чепсек бүдүрүлгезин көвүдедип турар.

Ким Мин Меннин директорлааны бүдүрүлгениң коллективи чарышче кирип, бүдүрүлге планын хүн-бүрү 25 хуу ажыр күүседип турар.

Цой Чже Ханың директорлааны заводтун ажылчыннары күш-ажылдын бүдүрүкчүлүүн бедидеринге дыка хөй янзы саналдарны киирген. Чижээлээрге, Ким Хен Хонун бригадазы чаа станокту чогааткан болгаш продукция үндүрүлгези 40 катап улгаткан. Чен Дин Юннун бригадазы чаа хевирниң станогун чогаадып кылган болгаш ооң ачызы-биле күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү 15 хуу улгаткан.

(СЭТА).

Кореяда голланд батальонну чылча шапканы

ГААГА. Сөөлгү үеде Кореяда болган тулчуушкуннарга голланд батальоннуң улуг чидириглериниң дугайын голланд парлалга дыңнаткан. Фронтунуң эн-не айылдыг черинче американчыларның октапканы, голланд солдаттарның өлген болгаш балыглатырган кижилериниң хөй саннары солуннуң арыннарын шоккарлап турар, чүгле майның 31-де болган чаңгыс тулчуушкунга, тускай мөөдээ ёзугаар алырга мурнунда турып көрбээни улуг чидиригге голланд батальон таварышкан.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редакторнуң оралакчызы М. Л. ДЕЛЕГ.

ШӨЙҮНДҮНҮҢ ХАЛДАВЫРЛЫГ ААРЫГЛАРЫ—аъш-чемден, сугдан болгаш холдарның хирлииннден дамчып нептерээр.

Халдаарының дөстелгелери болза, аарыг чораан болгаш кадык кижилерниң бациллостуг аарыгларындан болур.

Сугну болгаш сүттү чүгле хайындыргаш ижиңер.

Каттарны, ногааны болгаш фруктыны үргүлчү чуңар, база оларны изиг сугбиле чуп арыглаңар.

Кандыг-даа хир, чам болган сөөлүнде аъш-чемни чиириниң мурнунда саваң-биле холуңарны ыяавыла чуңар.

Халдавырларның нептередикчизи—сээктерни бүгү-ле аргалар-биле болгаш чепсек-херекселдер-биле узутканар.

Бодуңарны болгаш ургларны баш бурунгаар, чогуур өйшаанда тарыдыңар.

Аарыг кижилерни эмнелгеге доп-дораан чедириңер.

Санитар-гигиеналыг нормаларны болгаш корум-чурумну күүсетпишаан, силер бодуңарны болгаш дөлгандыр турар чонну ижин тифинден болгаш дизентериядан камгалаңар.

Тыва областың санитар чырыдыышкын Бажыңы.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың, 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 2—62; харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партия амыдыралының, культура, литература болгаш уран-чүүл килдистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарьниң пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа килдистериниң—2—68; иштики информация, бухгалтерияның—2—65.

Б01145 Облкүүскомнуң типографиязы